

ÖZEL HUKUK/PRIVATE LAW

Araştırma Makalesi / Research Article

Türk Ticaret Kanunu Geçici Madde 7 Tecrübesiyle İlgili Olarak Doktrinel Görüşleri, Yargı Kararlarını ve Saha Çalışmasını Yansıtan Bütüncül Bir Bakış Açısı*

A Holistic Perspective Reflecting Doctrinal Opinions, Judicial Decisions and Field Study Regarding the Experience of Provisional Article 7 of the Turkish Commercial Code

Alper ÖZBOYACI**

Çağlar Burak BURTAN***

ÖZ

Sermaye şirketleri infisah ettiklerinde veya sona ermiş sayıldıklarında şirket ortakları, tek borç ilkesinin getirdiği rahatlıkla tasfiye aşamasına rasyonel ilgisizlikle yaklaşmaktadır. Bu durum, fiilen aslında mevcut olmamakla birlikte ticaret sicilinde kayıtlı gözükürken ve hukuken varlıklarını sürdüren şirket yığınlarına sebebiyet vermektedir. Söz konusu sakıncayı ve tüm geçmiş yılların birikimini gidermek adına, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na 6335 sayılı Kanun'la geçici 7. madde eklenerek bu tür şirketlerin kolaylaştırılmış tasfiyeyle veya tasfiyesiz bir şekilde ticaret sicilinden terkin edilebilmelerinin yolu açılmıştır. Keza aynı düzenleme ile anılan şekillerde terkin edilen şirketlerin alacaklıları ile şirketten hukuki menfaati bulunanlara ihya davası açma imkânı da tanınmıştır. Çalışmada, TTK Geçici m. 7 tecrübesi bağlamında doktrinel açıklamalara ve dikkat çekici bazı kararların tahlillerine yer verilmiş, ayrıca konuyla ilgili yapılan saha çalışmasının çıktılarını kamusal bakış açılarıyla aktarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kolaylaştırılmış tasfiye, istisnai tasfiye, ihya, ek tasfiye, kabuk (faal olmayan) şirket.

* Makale gönderim tarihi: 31.03.2024. Makale kabul tarihi: 13.05.2024. Alper Özboyacı, Çağlar Burak Burtan, "Türk Ticaret Kanunu Geçici Madde 7 Tecrübesiyle İlgili Olarak Doktrinel Görüşleri, Yargı Kararlarını ve Saha Çalışmasını Yansıtan Bütüncül Bir Bakış Açısı", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, 2024, s.153-203, DOI: <https://doi.org/10.46547/imuhfd.2024.11.1.6>. Bu çalışma Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje Numarası: BAP-23-1004-001. This work was supported by Scientific Research Projects Coordination Unit of Bandırma Onyediy Eylül University. Project Number: BAP-23-1004-001.

** Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, <https://orcid.org/0000-0001-8415-8355>, [aозboyaci@bandirma.edu.tr](mailto:aozboyaci@bandirma.edu.tr).

*** Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, <https://orcid.org/0000-0001-5792-531X>, cburtan@bandirma.edu.tr

Çatışma Beyanı: Yazar/lar herhangi bir çatışma beyanı bildirmemiştir.

ABSTRACT

When capital companies are dissolved or deemed to have ended, company partners approach the liquidation phase with rational indifference, with the comfort brought by the single debt principle. This situation gives rise to a multitude of companies that appear to be registered in the trade registry and continue their legal existence, although they do not actually exist. To eliminate the drawback in question and the accumulation of all previous years, provisional Article 7 was added to the Turkish Commercial Code (TCC) No. 6102 with Law No. 6335, paying the way for such companies to be deleted from the trade registry with or without facilitated liquidation. Likewise, with the same regulation, the creditors of the companies abandoned in the aforementioned ways and those who have legal interest in the company are also given the opportunity to file a revival lawsuit. This study includes doctrinal explanations and analyses of some remarkable decisions in the context of the experience with Provisional Art. 7 of the TCC and tries to convey the outputs of the field study conducted on the subject from public perspectives.

Keywords: Facilitated liquidation, exceptional liquidation, reclamation, additional liquidation, shell company.

Giriş

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na¹ 6335 sayılı Kanun'la eklenen geçici 7. madde ile birlikte, münfesihi olan veya sayılan (kabuk) şirketlerin² “kolaylaştırılmış tasfiyesi³ ve terkini”, hatta bazı şartlar altında yalnızca “tasfiyesiz terkin edilmesi” usulü getirilerek 2015 yılına kadar tabiri caizse şirket mezarlığına dönmüş olan ticaret sicillerinin ayıklanması hedeflenmişti.

TTK Geçici m. 7, uygulamada olumlu ve olumsuz tepkilerle karşılanmıştır. Gerçekten de düzenlemeyle tasfiye usulünün kolaylaştırılması, hatta resen ter-

1 RG, 14.02.2011, S. 27846.

2 Kabuk şirket ifadesi için bkz. Oruç Hami Şener, *Anonim Ortaklıkta Ek Tasfiye (İhya)*, Adalet Yayınevi, 2015 (Ek Tasfiye), s. 235. Kabuk şirket deyimiyile, aslında fiilen sona ermiş olmakla birlikte şeklen devam eden şirketler kastedilmek istenmektedir.

3 TTK Geçici m. 7'de düzenlenen hızlı, pratik tasfiye usulü literatürde farklı şekillerde anılmıştır. Genel olarak bakıldığında bu tasfiye yöntemi, “istisnai tasfiye” (Özlem Karaman-Coşgun, *Anonim Şirketin Tasfiyesi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 313; Şirin Güven, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirketlerin Sona Ermesi ve Tasfiyesi”, *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2016, s. 59); “hızlı tasfiye” [Murat Kaderoğlu, *Anonim Şirketlerin İnfisalı (Dağılması)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 2; Merdan Çalışkan, “Yeni TTK Kapsamında Anonim, Limited Şirketler ve Kooperatiflerin Hızlı Tasfiyesi ve Tasfiyesiz Terkini”, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 115, 2013, s. 195] ve “olağanüstü tasfiye” olarak da adlandırılmaktadır [Ünal Tekinalp (Reha Poroy, Ersin Çamoğlu), *Ortaklıklar Hukuku II*, 14. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 379]. Çalışmamızda Pulaşlı'nın da benzer bir şekilde ifade ettiği ve meramı daha iyi anlattığını düşündüğümüz “kolaylaştırılmış tasfiye” tamlamasını kullanmayı tercih ettik (bkz. ve karşı. Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Genel Esasları*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 635).

kinin öngörülmesi kabuk şirketler için avantaj teşkil etmekle birlikte, resen terkinden on yıl sonra şirket malvarlıklarının kontrolünün hazineye intikal etmesi memnuniyetsizlikle karşılanmıştır. Bunun dışında, ihya davası açma hakkının “terkin kaydı milat alınarak” beş yıllık süreyle sınırlanması -Anayasa Mahkemesinin iptal kararına kadar- şirket alacaklılarını huzursuz etmiştir. Yine ticaret sicilleri özelinde, ek tasfiye davasına yönelik kuralın uygulanmasına ilişkin -özellikle vekâlet ücreti bağlamında- birtakım haklı eleştiriler de gündeme gelmiştir.

Gelinen noktada, olumlu ve olumsuz yanları bulunsa da söz konusu düzenlemeyle zamanında sicil kayıtlarında sadeleştirmeye gidildiği söylenebilir. Buna karşılık hâlâ tasfiye edilmemiş birçok kabuk şirket bulunduğu, dolayısıyla bunların tasfiyelerinin gerektiği de bilinen bir gerçektir. Bu noktadan hareketle çalışmamızda, TTK Geçici m. 7 tecrübesine dayanarak ve uygulamadaki eleştirel yaklaşımlardan hareketle “kolaylaştırılmış tasfiye”⁴ yöntemiyle veya “resen” gerçekleşen terkin işlemleri ile ilgili tespitlerde bulunulacaktır. Çalışmanın kurgulanmasında ilk etapta TTK Geçici m. 7 düzenlemesi kısaca tanıtılıp karşılaştırmalı hukukla bağlantı noktalara temas edildikten sonra, hükmün uygulanmasına yönelik ulusal ve yerel ölçekli veriler paylaşılarak kamunun (ticaret sicillerinin) düzenlemeye karşı gösterdiği olumlu- olumsuz tepkiler üzerinde durulacaktır. Nihayet son aşamada, konuyla ilgili yargı kararları tahlil edilecektir.

I. TTK Geçici m. 7'nin Tanıtılması

A. Ön Açıklamalar

TTK Geçici m. 7 ile anonim ve limited şirketler ile kooperatiflerin kolaylaştırılmış tasfiyesi usulü kararlaştırılmıştır⁵. Hatta bazı koşullar özelinde bir adım

4 TTK Geçici m. 7, TTK'ya 6552 sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun'la [RG, 11.09.2014, S. 29116 (Mük.)] eklenmiştir. Bu Kanun'un gerekçesinde “kolaylaştırılmış tasfiye” ifadesi kullanılmıştır (Burçak Tath, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Geçici 7. Maddesine Göre Ek Tasfiye ve Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Sayı 208, 2023, s. 79, dn. 20).

5 Kolaylaştırılmış tasfiyenin bu tür şirketlere özgülmesini ortakların sorumluluk rejiminde aramak gerekir. Gerçekten de kolektif şirketlerde ortakların, adi komandit şirketlerde ise komandite ortağın şirket borçlarından ikinci dereceden müteselsil sorumlu tutulması, sona eren şirket ilişkisini tamamen tasfiye etme noktasında ortakları motive eder. Buna karşılık sermaye şirketlerinde ortakların şirket borçlarından ötürü kural olarak sorumlu tutulmaması, sona eren şirketin tasfiyesi noktasında kendileri nezdinde rasyonel bir ilgisizlik doğurur. Bu da -çalışmamızda kabuk şirket olarak ifade ettiğimiz- hukuken var olmakla birlikte aslında fiilen mevcut bulunmayan şirket yığınlarına sebebiyet verir. TTK Geçici m. 7'nin sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketleri kapsamına almamasının sebebini, bu tür hibrit şirketlerde ortakların birinin veya birkaçının şirket borçlarından ötürü şahsen sorumlu olmasında aramak gerekir [son hususta bkz. Sefer Oğuz, “Münfesih Olmasına veya Sayılmasına Rağmen Tasfiye Edilmemiş Anonim ve Limited Şirketler ile Kooperatiflerin Özel Tasfiye Usulü”, Sevilyay Uzunallı / Mehmet Ak (Ed.), *Ticaret Sicili ve Şir-*

daha ileri gidilerek tasfiyenin kolaylaştırılmış versiyonuna dahi gerek duyulmadan, şirket kayıtlarının resen terkin edilmesine cevaz verilmiştir. Buradaki amaç, içi boşaltılmış, kabuk haline gelmiş, dahası yalnızca kâğıt üzerinde görünen şirketlerin sicildeki varlıklarına son vermek, böylelikle sicillerde sadeleştirmeye gidilip sicilin aleniyetini daha da güvenilir kılmaktır. Bu bağlamda, TTK Geçici m. 7 dayanak alınarak (Gümrük ve) Ticaret Bakanlığı tarafından konuyla ilgili olarak “Münfesih Olmasına veya Sayılmasına Rağmen Tasfiye Edilmemiş Anonim ve Limited Şirketler ile Kooperatiflerin Tasfiyelerine ve Ticaret Sicil Kayıtlarının Silinmesine İlişkin Tebliğ” de çıkartılmıştır⁶.

Ancak kanun koyucu, şirket alacaklılarını da ihmal etmemiş ve düzenlemenin ilk halinde bu şekilde terkin edilen sermaye şirketlerinden⁷ alacaklı olanlar ile hukuki menfaati bulunanların terkenden itibaren beş yıl içinde haklı sebeplerle dayanıp mahkemeye başvurmak suretiyle ilgili şirketin ihyasını (ek tasfiyesini) isteyebilmelerine imkân tanımıştır (TTK Geçici m. 7/XV; Tebliğ m. 16/II)⁸.

Görüldüğü üzere TTK Geçici m. 7, kolaylaştırılmış tasfiyeye tabi şirketlerin tespiti, bunların kolaylaştırılmış yöntemle veya resen ticaret sicilinden terkin ve terkin edilen şirketlerin ek tasfiyesi olmak üzere üç katmanlı bir sistem üzerine kurgulanmıştır. Çalışmamızın birinci bölümünde, Geçici m. 7 tecrübesiyle gündeme gelen bu katmanlar sırasıyla tanıtılmaya çalışılacaktır.

B. Kolaylaştırılmış Tasfiyeye Tabi Tutulan Şirketler ile Bunların Tespiti

1. Kolaylaştırılmış Tasfiyeye Tabi Tutulan Şirketler

a. Asgari Sermaye Şartını Sağlamayan Şirketler

Yasal düzenlemede ilk olarak sermayelerini 559 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'de (KHK)⁹ belirlenen asgari tutarlara yükseltmeyen şirketler,

ketler Hukukuna Etkileri Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 140].

Diğer taraftan, olağan tasfiye sürecinin birçok formaliteye dayanması ve belirli sürelerin dolmasının beklenmesi kabuk şirketlerin tasfiye edilmeksizin atıl kalıp sistemi tıkamalarına neden olmuştur. TTK Geçici m. 7'yi tetikleyen önemli faktörlerden biri de bu durumdur (Karaman-Coşgun, s. 310).

6 RG, 30.12.2012, S. 28513. Bundan böyle kısaca “Tebliğ” olarak anılacaktır.

7 Çalışmamızda sermaye şirketlerinin temel görünümü olan anonim ve limited şirketlerden hareketle saptamalar yapılacaktır. Dolayısıyla metinde tercih edilen “sermaye şirketleri” veya “şirket” şeklindeki kullanımlar bu bağlamda dikkate alınmalıdır.

8 TTK Geçici m. 7'nin vergi, SGK borçları ve diğer mali yükümlülükler konusunda özel bir kural getirmemesi dikkat çekmiştir [Tekinalp (Poroy/Çamoglu), s. 379, N. 1602].

9 RG, 27.06.1995, S. 22326.

kolaylaştırılmış tasfiye usulüne tabi tutulmuştur (TTK Geçici Madde 7/I-a)¹⁰. KHK kapsamında belirlenen tutarlar mütemadiyen artırılarak TTK Geçici m. 7 döneminde en son anonim şirketler için -bugünkü TL cinsinden- 50.000 TL, limited şirketler içinse 10.000 TL olarak belirlenmişti. Kanun koyucunun bu yaklaşımının bir kolaylıktan ziyade yaptırım olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, bu tür şirketlerin asgari sermayeleri zaten görece cüzi belirlenebildiği ve uygulamada asgari tutarlar üzerinden kurulup yine bu tutarlarla faaliyetlerini sürdürebildikleri dikkate alındığında, asgari koşulu dahi sağlayamayanları resen terkin edip sistem dışı bırakmanın rasyonel bir yaklaşım olduğu ortadadır. Kanımızca Geçici m. 7'nin sürekli hale gelmesi tartışmaya açılırsa bu uygulamanın hiçbir şekilde göz ardı edilmemesi gerekir.

Ayrıca 2023 yılının sonunda, bir süredir devam eden enflasyonist ekonomik düzenin sonucu olarak asgari sermaye miktarları güncellenmek durumunda kalmıştır. Bugün itibariyle 7887 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı (CK)¹¹ kapsamında asgari sermayeler “kural olarak” anonim şirketler için 250.000, limited şirketler için 50.000 TL seviyesine yükseltilmiştir¹². Dolayısıyla olası bir TTK Geçici m. 7'nin sürekli hale gelmesi ihtimalinde, sermayelerini belirlenen tutarlara yükseltmeyen şirketleri kolaylaştırılmış usule göre tasfiye etmek gerekir.

b. TTK veya Şirket Sözleşmesi Kapsamında Münfesih Olan Şirketler

6102 sayılı TTK'nın yürürlük tarihinden önce veya 01.07.2015 tarihine kadar münfesih olan şirketler kolaylaştırılmış tasfiye kapsamında dikkate alınmıştır (TTK Geçici m. 7/I-b)¹³.

10 Bu kapsama giren şirketler, TTK Geçici m. 7/IV-c uyarınca uygulama kapsamına giren diğer şirketlerden farklı olarak faaliyetlerine devam etmek istediklerini ifade etmek ve infisah sebebini ortadan kaldırmak suretiyle tasfiyeden veya resen terkinden kurtulamazlar (Kaderoğlu, s. 347).

11 RG, 25.11.2023, S. 32380.

12 Bu bağlamda, kanun koyucu 2024 yılında, 7511 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (RG, 29.05.2024, S. 32560) m. 17 kapsamında TTK'ya Geçici bir madde daha eklemek suretiyle 31.12.2026 tarihine kadar asgari sermaye şartını sağlayamayan ve esas sermaye sistemini benimsemiş anonim şirketler ile limited şirketlerin infisah etmiş sayılacaklarını belirtmiştir.

13 TTK Geçici m. 7 düzenlemesi, 6102 sayılı TTK'nın ilk halinde öngörülmemiş olup 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (RG, 30.06.2012, S. 28339) kapsamında sonradan yasaya eklenmiştir. Dahası, TTK Geçici m. 7'nin ilk halinde “*Bu kanun yürürlüğe girdikten sonra iki yıl içinde münfesih olan veya sayılan şirketler*” ifadesi yer almaktaydı. Fakat daha sonra 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun (RG, 11.09.2014, S. 29116 Mük.) kapsamında gerçekleşen değişiklikle “*Bu kanun yürürlüğe girdikten sonra iki yıl içinde*” ibaresi kaldırılmış, yerine “*1.7.2015 tarihine kadar*” ibaresi getirilmiştir (TTK Geçici m. 7/ XVI). Bu sebeple Tebliğ'de farklı ifade edilen tarihleri (bkz. m. 2, 5/I ve III-V), 1.7.2015 şeklinde yorumlamak gerekir (Oğuz, s. 139).

Kuraldan, fesih yoluyla sona eren şirketlerin değil, münfesihi olan şirketlerin kolaylaştırılmış tasfiyeye tabi olduğu anlaşılmaktadır. Bilindiği gibi, kendiliğinden son bulma hali, şirketin kanunda veya kuruluş sözleşmesinde öngörülen sebebin gerçekleşmesiyle birlikte ayrı bir organ veya mahkeme kararına gerek olmaksızın sona ermesi durumudur¹⁴.

Kendiliğinden son bulmaya ilişkin haller TTK'da düzenlendiği gibi şirket sözleşmelerinde de düzenlenebilir. Sermaye şirketinin kendiliğinden son bulmasıyla birlikte kural olarak tasfiye aşamasına geçilir¹⁵. TTK'da anonim şirketler ile limited şirketlerin münfesihi olma halleri benzer kapsamda düzenlenmiştir. Bunları şu şekilde saymak mümkündür:

- “Sürenin sona ermesine rağmen işlere fülen devam etmek suretiyle belirsiz süreli gelmemişse, esas sözleşmede öngörülen sürenin sona ermesiyle” (TTK m. 529/I-a)
- “İşletme konusunun gerçekleşmesiyle veya gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesiyle” (TTK m. 529/I-b)
- “Esas sözleşmede öngörülmüş herhangi bir sona erme sebebinin gerçekleşmesiyle” (TTK m. 529/I-c)
- “Son yıllık bilançoya göre, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşıldığı takdirde, derhal toplantıya çağrılan genel kurul, sermayenin üçte biriyle yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde” (TTK m. 376/II; TTK m. 633)
- Şirketin iflasına karar verilmesiyle (TTK m. 529/I-e; TTK 636/I-c ve TTK m. 634).

Bu bağlamda, getirilen düzenlemenin münfesihi olmakla birlikte tasfiye konusunda bir türlü karar organını toplayamayan veya toplayıp da karar alamayan şirketler için bir nimet olduğunu söylemek yanlış olmaz. Keza aktifleri pasiflerine aşkın olanlar bakımından bu durum, tasfiye payının haczi bağlamında gerek şirket gerekse de ortakların şahsi alacaklıları için bir pratiklik sağlamaktadır.

14 Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, 5. Baskı, Yetkin Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 344; Karaman-Coşgun, s. 312; Oğuz, s. 141. İnfisah hallerinin iradi dışılığına vurgu için bkz. Şaban Kayıhan, *Şirketler Hukuku*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 282.

15 Şirketler ister kendiliğinden isterse fesih veya mahkeme kararıyla son bulmuş olsun prensip olarak tasfiyeye tabidir. Tasfiyesiz sona erme halleri -birleşme, bölünme, devralma vb.- istisnadır (Güven, s. 46).

c. Son Beş Yıldır Olağan Genel Kurul Yapmaması Sebebiyle Münfesih Sayılan Anonim Şirketler

Sebebi ne olursa olsun son beş yıla ait olağan genel kurul toplantıları yapılamayan anonim şirketler de kolaylaştırılmış tasfiyeye tabi tutulmuştur (TTK Geçici m. 7/I-d). Dikkat edilirse burada yılda bir kez yapılması gereken olağan genel kurul toplantılarının hiçbir şekilde yapıl(ma)maması ölçüt olarak alınmıştır. Bu durumun beş yıl sürmesi, haklı olarak şirketin pasif hale geldiği ve kabuk şirkete döndüğü izlenimi doğurmaktadır. Bu tür şirketleri münfesih saymak ve resen terkin etmek yine şirketin kendisi ve duruma göre alacaklı kesim için bir kolaylık sağlamaktadır¹⁶.

Kuralın getiriliş amacı dikkate alındığında, genel kurul toplantılarının yapılamama sebebinin önemli olmadığını da belirtmek gerekir¹⁷. Dolayısıyla aynı saptamaları, genel kurulun bir türlü yeterli toplantı ve karar nisaplarına ulaşmaması (kilitlenme / pat durumu halleri) bakımından da kabul etmek gerekir. Kuşkusuz bu ihtimalde, benzer şekilde kilitlenme halinin beş yıl sürmesini ölçüt olarak dikkate almak gerekir.

Kuralda dikkat çeken bir diğer husus, sadece anonim şirketler ve kooperatiflerin zikredilmiş olmasıdır. Halbuki aynı imkânın limited şirketler için de tanınmasına bir engel yoktur. Kaldı ki TTK m. 636/II'de organ eksikliği, limited şirketler için de bir sona erme hali olarak düzenlenmiştir¹⁸. Bu sebeple, TTK Geçici m. 7 yeniden hayata geçirilmek istenirse limited şirketleri de bu kapsama almak isabetli olur.

d. Tasfiye İşlemlerine Başlanmış Olup da Terkin Edilemeyen Şirketler

Son olarak 6102 sayılı TTK'nın yürürlüğünden önce tasfiye işlemlerine başlanmış, ancak genel kurulun toplanamaması nedeniyle ara bilançoları veya kesin bilançosu genel kurula tevdi edilemediği için ticaret sicilinden terkin edilemeyen şirketlerin kapsama alındığı görülmektedir (TTK Geçici m. 7/I-e).

Bu ihtimalde, şirket tasfiye iradesi sergilendikten sonra prosedürel bir ge-

16 Gerçekten de ortakların tasfiye süreci sonunda elde etmesi muhtemel bir tasfiye kazancının bulunmaması, standart tasfiye sürecinin tamamlanarak şirketin sicilden terkin edilmesi ihtimalini önemli ölçüde azaltmaktadır (Kaderoğlu, s. 348). Bu açıdan, TTK Geçici m. 7'nin sorunu çözmeye önemli bir fonksiyon gösterdiği söylenebilir.

17 Karaman-Coşgun, s. 314.

18 Tathı, s. 80, dn. 24; Damla Songur, "Türk Hukukunda Şirketlerin İhyası", *Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan*, 2019, s. 1016. Son yazar aynı yerde, TTK Geçici m. 7'nin organ (genel kurul) eksikliğini "son beş yıldır genel kurul toplantıları yapılamayan" ifadesiyle süre koşuluna bağladığını, hâlbuki TTK m. 530'da bu hususta bir süre öngörülmeyle hâkime takdir yetkisi tanındığını belirtmiştir.

reklilik olan ara veya kesin bilançonun genel kurula sunulmaması¹⁹ sebebiyle tasfiye süreci sekteye uğramaktadır. Hükmün amacı gözetildiğinde, bu gibi hallerde kolaylaştırılmış yöntemle tasfiyenin gerçekleşmesi ve ticaret sicilinin müdahalesiyle söz konusu engelin aşılması makul görülebilir.

e. Ticaret Bakanlığının Başvurusu Üzerine Mahkemece Feshine Karar Verilen Sermaye Şirketleri

TTK Geçici m. 7'de düzenlenmemekle birlikte Tebliğ'de bu tür şirketler de kolaylaştırılmış tasfiye kapsamına alınmıştır. Hemen belirtmek gerekir ki kolaylaştırılmış tasfiye istisnai bir yöntem olduğundan, kanunda yer almayan bir imkânı Tebliğ ile düzenlemek ve kapsamı bu şekilde genişletmek isabetli olmamıştır²⁰.

Bunun dışında, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu²¹ döneminde, Ticaret Bakanlığına bazı durumlarda şirketlerin feshini dava etme imkânı tanınmıştı. Bu haller:

- Pay sahiplerinin sayısının beşten aşağı düşmesi veya organ eksikliği yahut genel kurulun toplanamaması (TTK¹⁹⁵⁶ m. 435/I),
- Şirketin kanuna, esas sözleşme hükümlerine veya kamu düzenine aykırı işlemler ve faaliyetlerde bulunduğu anlaşılması (TTK¹⁹⁵⁶ m. 274/II).

Yürürlükteki 6102 sayılı TTK'da ise (Gümrük ve) Ticaret Bakanlığının iki durumda anonim şirketlerin feshini isteyebileceği öngörülmüştür. Bunlar, kuruluştan doğan fesih davası (TTK m. 353) ile organ eksikliği sebebiyle açılan fesih davasıdır (TTK m. 530).

f. Oda Kaydı Silinen ve Sicil Kaydı Silinmek Üzere Ticaret Sicil Müdürlüğüne Bildirilen Şirketler

TTK Geçici m. 7'de düzenlenmeyip de Tebliğ'de düzenlenen bir diğer kolaylaştırılmış tasfiye durumudur. Bu bağlamda yukarıda yapılan eleştiriler burada da geçerlidir.

Tebliğ'e göre, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu²² m. 10 ve 32 kapsamında, adreslerinin ve durumlarının tespit edilememesi nedeniyle ilgili odadaki üyelikleri askıya alınan ve oda yönetim

19 Normal tasfiye ve ek tasfiye süreçlerinde kesin bilançonun hazırlanması ve genel kurullar tarafından onaylanması oldukça önemli bir aşamadır. Kesin bilanço ile birlikte tasfiye paylarının ne olduğu ve bunun ne şekilde dağıtılacağı netliğe kavuşur. Kesin bilançonun genel kurul tarafından onaylanması ise tasfiye memurlarının ibrası konusunda önem arz eder.

20 Oğuz, s. 143; Songur, s. 1017, dn. 58; Karaman-Coşgun, s. 316; Tatlı, s. 80, dn. 25; Kaderoğlu, s. 350; Şengül Al-Kılıç, *Anonim Şirketlerde Tasfiyeden Dönme*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 168, dn. 418.

21 RG, 09.07.1956, S. 9353. Bundan böyle "TTK¹⁹⁵⁶" olarak anılacaktır.

22 RG, 01.06.2004, S. 25479. Bundan böyle kısaca TOBBK olarak anılacaktır.

kurulu kararını takip eden yılbaşından itibaren iki yıl sonunda oda kaydı silinen ve de sicil kaydı silinmek üzere Ticaret Sicil Müdürlüğüne bildirilen şirketler de kolaylaştırılmış tasfiye imkanından yararlanabilecektir (m. 5/I-d).

Ancak Tebliğ'de, TOBBK m. 10/III kapsamında ilgili odadan kaydı silinen şirketlerin ticaret sicilinden resen terkin edilebileceği öngörülmüş olmasına rağmen, aynı sonuç TOBBK m. 32/V kapsamında borsalar için öngörülmemiştir. Bu sebeple borsa kaydı üyeliği askıya alınan veya silinen şirketler kolaylaştırılmış tasfiyeye tabi tutulmamıştır²³.

2. Kolaylaştırılmış Tasfiyeye Tabi Olan Şirketlerin Tespiti

TTK Geçici m. 7/III kapsamında, yukarıdaki özelliklere sahip şirketler, ilgili ticaret sicil müdürlüğüne resen veya herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş tarafından kanıtlarıyla birlikte yapılan bildirimleri de kapsayacak şekilde sicil kayıtlarının incelenmesiyle belirlenmektedir. Görüldüğü üzere, söz konusu şirketlerin tespiti resen veya kanıtlı bilgiye dayanan ihbara bağlı olarak gerçekleşmesi şeklinde bir usul benimsenmiştir²⁴. İki durumda da sicil müdürlüğünün mevcut kayıtlara dayanarak şirketin durumunu değerlendirmesi gerekir. Özellikle resen yapılacak olan tespitlerde vergi daireleriyle iş birliğine gidilmesi isabetli olur. Kaldı ki uygulamada vergi dairelerince yapılacak araştırma ve yoklamalar sonucunda gayri faal olduğu tespit edilen şirketlerin "mükellef" kayıtları resen silinebilmekte ve bu durum kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan ilgili ticaret odalarına bildirilmektedir. Bunun yasal dayanağını da 3317 sayılı Vergi Usul Kanunu²⁵ m. 160/III oluşturmaktadır. Anılan hükme göre, "İşi bırakma bildiriminde bulunmayan bir mükellefin işi bıraktığının tespit edilmesi veya yapılan araştırma ve yoklamalar sonucunda bilinen adreslerinde bulunamaması ve başka bir adreste faaliyetine devam ettiğine dair bilgi edinilememesi... halinde, mükellef (matrahlı veya matrahsız beyanname verenler dahil) işi bırakmış addolunur ve mükellefiyet kaydı vergi dairesince terkin edilir. Bu durum, ilgili kamu kurum ve kuruluşu ile kamu kurumu niteliğindeki meslek üst kuruluşuna da bildirilir." Dikkat edilirse kuralda iki farklı ihtimal düzenlenmiştir. Birinci ihtimalde resen terkin işlemi, mükellefin işi bırakma bildiriminde bulunmamış olması, buna rağmen işi bıraktığının bir şekilde tespit edilmiş olması şartına bağlanmıştır. Mükellefin işi bıraktığının tespiti, vergi dairesinin yetkisi dahilinde olan denetim usullerini kullanmasıyla mümkün olur. İkinci ihtimalde ise resen terkin işlemi, yapılan yoklama ve araştırmalara

23 Karaman-Coşgun, s. 315.

24 Resen veya ihbar üzerine yapılacak araştırmada, şirketin sicil dosyasında yer alan bilgilere başvurulacağı, ancak incelemenin sadece bu kayıtlarla sınırlı olmayacağı, ihbara eklenen kanıtların da incelenmesi gerektiği noktasında bkz. Karaman-Coşgun, s. 319-320.

25 RG, 10.01.1961, S. 10703.

rağmen mükellefin bilinen adresinde bulunamaması ve başka bir adreste faaliyetine devam ettiğine dair de bilgi edinilememesi şartına bağlanmıştır. Bu itibarla mükellefin faaliyetlerini durduğuna yönelik emareler bulunsa bile tek bir yoklamaya dayalı olarak resen terkin işlemi gerçekleştirilemez. Zira kuraldaki “yoklamalar” şeklindeki vurgudan, birden fazla yoklama yapılmasının zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca her iki ihtimal bakımından da resen terkinin söz konusu olabilmesi, mükellefin işi bıraktığının herhangi bir şüpheye mahal vermeyecek şekilde tespit edilmesine bağlanmıştır²⁶. Vergi mevzuatındaki bu kesinlik ölçütü, TTK Geçici m. 7 ve benzeri uygulamalar bakımından (örneğin bkz. TOBBK m. 10/III), ticaret sicillerinin ve ticaret odalarının işini oldukça kolaylaştırmaktadır. Bu sebeple iki kurumun koordineli ve periyodik olarak birbirleriyle veri paylaşımında bulunması önem arz etmektedir.

Bununla birlikte TTK Geçici m. 7’deki koşulları sağlamasına rağmen, kabuk şirketin taraf olduğu derdest bir dava söz konusuysa, artık şirket kolaylaştırılmış tasfiyeyle veya tasfiyesiz şekilde şirket sicilden terkin edilemez (TTK Geçici m. 7/II)²⁷.

C. Kabuk Şirketlerin Kolaylaştırılmış Tasfiye Yöntemiyle Terkini veya Tasfiyesiz Terkin Edilmesi

1. Kolaylaştırılmış Tasfiye Yöntemiyle Terkin ve Tasfiyesiz Terkin Ayrımı

TTK Geçici m. 7’nin tasarımında temel olarak aslında kabuk olduğu belirlenen şirketlerin, sicil müdürlükleri zoruyla ve genel tasfiye kurallarından farklı olarak daha basit bir yöntemle tasfiye edilmeleri planlanmıştır. Ancak bunun yanı sıra bu tür şirketlerin kolay tasfiyeye yanaşmaması ihtimaline karşın kanun koyucu, bazı koşullarda şirketlerin tasfiyesiz de terkin edilebilmesine cevaz vermiştir.

26 Tüm bu hususlarda bkz. Altan Rençber, Selin Ovalıoğlu, “Vergi Hukukunda Mükellefiyet Kaydının Re’sen Terkini ve Tebligata İlişkin Ortaya Çıkan Sorunlar”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, s. 90.

27 Ayrıca bkz. ve karşı. Güven, s. 60, dn. 94. Dava idari dava veya ceza davası niteliğinde olabileceği gibi, hukuk davası niteliğinde de olabilir (Çalışkan, s. 201). Yine kuralda sadece dava vurgusu yer aldığından hakkında icra takibi başlatılmış şirketler açısından kolaylaştırılmış tasfiye sürecinin işleyebileceği ileri sürülmüştür (Karaman-Coşgun, s. 318). Lafzi yorum kapsamında bu sonucu kabul etmek mümkün olsa da amaçsal yorumdan hareketle bu gibi durumlarda da -özellikle alacak teminata bağlanmış veya şirkete ait tahsili kabil bir malvarlığı değeri bulunuyorsa- kolaylaştırılmış tasfiye sürecini askıya almak, icra takibinin akıbeti belirlendikten sonra süreci işletmek daha isabetli bir tutum olabilir.

Bu itibarla kolaylaştırılmış tasfiyenin belirgin hale geldiği durum, TTK Geçici m. 7’de sicil müdürlüğü tarafından yapılan ihtar ve ilana ilişkin gereklilikleri yerine getiren şirketlerin kanunda veya kuruluş sözleşmelerinde belirtilen genel kurul kararını almak zorunda olmaksızın tasfiyelerinin gerçekleştirilmesidir (f. 8). Buna karşılık ihtar ve ilana rağmen üzerine düşen gereklilikleri yerine getirmeyen şirketlerin “tasfiyesiz” resen terkin edilmesi de mümkün kılınmıştır (f. 11).

Özetle, TTK Geçici m. 7 ile kanun koyucunun kabuk şirketlerin esasen tasfiye yöntemiyle kişiliklerinin son bulmasını öncelikli amaç edindiği, tasfiyesiz terkinin ise istisnai bir yöntem (son çare) olarak öngördüğü söylenebilir²⁸.

2. Kabuk Şirketlerin Kolaylaştırılmış Tasfiye Yöntemiyle Terkini

a. Tasfiyesine Hiç Başlanmamış Kabuk Şirketlerin Kolaylaştırılmış Tasfiyesi

aa. Ticaret Sicil Müdürlüğünün İhtarı ve İhtarın Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile İlgili Odaların İnternet Sitesinde İlan Edilmesi

TTK Geçici m. 7/IV-a uyarınca sırayla:

- Kolaylaştırılmış tasfiye kapsamına giren şirketlerin ticaret sicilindeki son kayıtlı adreslerine ve yine sicildeki kayıtlara göre şirketi temsile yetkili kılınmış kişilere bir “ihtar” gönderilir.
- Yapılan ihtar, aynı gün içinde ilan edilmek üzere Türkiye Ticaret Sicil Gazetesine (TTSG) iletilir (ayrıca bkz. Tebliğ m. 6). Kanun koyucu, kabuk şirketlerde muhatap bulmanın güç olmasını göz önünde tutarak ilana ayrıca bir önem atfetmiştir. Buna göre, ihtarın ulaşmadığı hallerde ilan TTSG’de yayımlandığı tarihten itibaren otuzuncu günün akşamında 7201 sayılı Tebligat Kanunu’na²⁹ göre tebliğ edilmiş sayılır.
- TTSG’de yayımlanan ilan metninin aynısı, şirketin kayıtlı olduğu ilgili ticaret ve sanayi odasının veya ticaret, sanayi yahut deniz ticaret odasının internet sitesinde de yayımlanır. Bu ilanın -TTSG’deki ilandan farklı olarak- yalnızca bildirici etki gösterdiği özel olarak vurgulanmıştır (ayrıca bkz. Tebliğ m. 8/II).

bb. İhtar ve İlanın İçeriği

Yapılan ihtar ve ilanın içeriği konusunda kolaylaştırılmış tasfiyeye tabi şirketler bakımından ikili bir ayrıma gidilmiştir. Buna göre, TTK Geçici m. 7/I-a uyarınca asgari sermaye şartını sağlayamadığı tespit edilen şirketlere yapılan ihtarlar, şirketin ortaklarından, yöneticilerinden, denetçilerinden yahut müdür-

²⁸ Bu yönde bkz. Şener, *Ek Tasfiye*, s. 237.

²⁹ RG, 11.02.1959, S. 10139.

lerinden tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde tasfiye memurunu bildirmeleri, aksi halde ticaret sicili kayıtlarından unvanlarının silineceği, şirkete ait malvarlığının unvanın silinmesinden itibaren on yıl sonra Hazineye intikal edeceği ve bunun kesin olduğu açıkça vurgulanır (TTK Geçici m. 7/IV-b; Tebliğ m. 7/I-a).

TTK Geçici m. 7/I'de belirtilen ve kolaylaştırılmış tasfiye kapsamında yer alan diğer şirketlere de aynı şekilde iki ay içinde tasfiye memurunu bildirmeleri, aksi halde ticaret sicili kayıtlarından unvanlarının silineceği, şirkete ait malvarlığının unvanın silinmesinden itibaren on yıl sonra Hazineye intikal edeceği bildirilir. Ancak bu kategorideki şirketler, faaliyetlerine devam etmek istiyorlarsa kendilerinden ayrıca münfesi olma nedenini ortadan kaldıran işlemleri yaparak ispat edici belgeleri bildirmeleri istenir (TTK Geçici m. 7/IV-c; Tebliğ m. 7/I-b).

Görüldüğü üzere, asgari sermaye koşulunu sağlayamayan şirketler dışında diğer kabuk şirketlerin münfesi olma durumlarını sonlandırma imkânı tanınmış ve tabiri caizse kabuklarından sıyrılıp faal olmalarının önü açılmıştır. Diğer taraftan, kanun koyucunun asgari sermaye konusunda böyle bir imkân tanımamasını, sermaye şirketlerinin “nomos”unu oluşturan “sermayenin korunması ilkesi”yle birlikte yorumlamak gerekir.

İhtar alan veya durumu ilandan öğrenen şirketler, böyle bir ihtar veya ilana rağmen aslında kendilerinin faal olduklarını, ticaret sicilinin yaptığı kabuk şirket saptamasının hatalı olduğunu belirterek ve buna ilişkin delilleri sunarak duruma pekâlâ itiraz edebilirler³⁰. Burada kilit kavram şirketin “faal olması”dır.

30 Şener, *Ek Tasfiye*, s. 239. Böyle bir itirazda bulunulmamasından ötürü anonim veya limited şirket resen sicilden silinirse sicil aleyhine terkin işleminin iptali davası açılarak şirketin yeniden tescili sağlanmalıdır. Özellikle vergi dairelerince yapılan incelemeler sonunda bu gibi ilginç durumlarla karşılaşılabilir. Gerçekten de TTK Geçici m. 7 kapsamında çıkartılan Maliye Bakanlığı Uygulama İç Yönergesi'nde (18.07.2014, Sayı: 76160) vergi dairelerince yapılacak iş ve işlemler faslında buna ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre (m. 3) “Ticaret sicilinden resen silindikleri tescil ve ilan olunan şirketlerin vergi dairesi sicil kayıtlarında faal olduklarının anlaşılması halinde; mükellefin tüm iş yeri adreslerine yapılacak yoklama ile faaliyetine devam edip etmediği tespit edilecektir... Yapılan yoklama sonucunda mükellefin faaliyetine devam ettiğinin tespit edilmesi halinde... tasarrufların adi ortaklığın tesisini gerektirecek şekilde birden fazla ortak tarafından gerçekleştirildiğinin tespiti halinde, söz konusu ortaklar için adi ortaklık şeklinde mükellefiyet kaydı açılması, söz konusu faaliyetlerin ortaklardan yalnızca biri tarafından yürütüldüğünün tespiti halinde ise diğer ortaklar açısından mükellefiyet tesisini gerektiren bir durum bulunmadığından, faaliyette bulunan kişi adına mükellefiyet kaydı açılması... gerekmektedir.” Vergisel bağlamda tesis edilen bu işlem (özellikle mükellefiyetin adi ortaklık şeklinde ihdası) şirketler hukuku için de aynen geçerli kabul edilebilecek midir? Ortaklığın sehven gayri faal kabul edilip sicilden silinmesi durumunda bu soruyu olumsuz yanıtlamak ve daha önce belirttiğimiz üzere terkin kaydının iptali ile şirketin yeniden tescilini dava yoluyla sağlamak gerekir. Ancak ortaklar bu yola başvuramazlarsa o takdirde vergisel bağlamdaki mükellef konumları (adi ortaklık) şirketler hukukuna da şamil olabilir.

Dolayısıyla şirket zaten faalse veya faal duruma gelmişse artık kolaylaştırılmış tasfiye kapsamı dışında tutmak gerekir³¹. Aynı sonuç, aslında asgari sermaye koşulunu sağlamış olup da sicil kayıtlarında limit altında görünen şirketler için de geçerli olmalıdır. Bu ihtimalde, mevcut asgari sermaye miktarını gösterir kanıtlı bilgi sicil müdürlüğüne ibraz edilerek hatalı kaydın tadil edilmesi sağlanabilir. Buna karşılık gerçekte şirketin sermayesi asgari tutarın altındaysa artık şirket bu koşulu yerine getirerek faaliyetine devam edemez, bu durumda şirket tasfiye edilmelidir³².

cc. Tasfiye Memurlarının Atanması, Alacaklıların Alacaklarını ve Şirketin Mali Durumunu Tasfiye Memurlarına Bildirmesi

TTK Geçici m. 7 kapsamında yapılan ihtar ve ilan üzerine, şirket ortaklarından herhangi biri, son kayda göre ticaret şirketinde yetkili gözükenler veya bunların belirleyecekleri üçüncü kişiler tasfiye memuru olarak bildirilebilir³³. Bildirime, tasfiye memuru olarak belirlenen kişinin bu görevi kabul ettiğine dair yazılı beyanı da eklenir. Üçüncü kişiler de tasfiye memuru olarak atanabilmekle birlikte, bu durumda onunla birlikte şirket ortağının veya yöneticilerin tasfiye memuru olarak bildirilmemesi gerekir³⁴. Ayrıca tasfiye memuru bildirmeye yetkili olanlarca aynı anda veya farklı zamanlarda farklı ortakların veya yöneticilerin tasfiye memuru olarak bildirilmesi durumunda, bunların tamamı tasfiye memuru olarak bildirilmiş kabul edilir (TTK Geçici m. 7/V-a; Tebliğ m. 9/I, II- V). Bu durumda aksi kararlaştırılmadığı müddetçe tasfiye memurlarının birlikte hareket etmeleri gerekir (Tebliğ m. 10/V).

Bildirilen tasfiye memurları ile şirketin tasfiye adresi, ilgili ticaret sicil müdürlüğü tarafından tescil edilir ve TTSG ile ilgili odanın internet sitesinde ilan edilir (TTK Geçici m. 7/V-b; Tebliğ m. 11). Ayrıca tasfiye memurlarının duyurusunun yapıldığı bu ilanda, şirket alacaklıları ile kolaylaştırılmış tasfiyeye girecek şirketlerin birtakım bilgileri tasfiye memurlarına bildirmeleri istenir. Bu kapsamda şirket alacaklıları, iki ay içinde alacaklarını delillerle birlikte ilgili

31 Burada "faal" olmaktan kasıt, şirketin TTK Geçici m. 7/I a-e bentleri kapsamına girmemesidir. Buna göre, bir anonim şirket her ne sebeple olursa olsun son beş yıldır genel kurulu toplayamamışsa o şirket dış ilişkilerini sürdürüyor olsa bile faal kabul edilemez.

32 Songur, s. 1015-1016.

33 Olağan tasfiye usulünde ise kademeli sistem geçerlidir. Öncelikle şirket sözleşmesinde tasfiye memuru belirlenmişse tasfiye sürecinin başlamasıyla birlikte yetkiler o kimseye geçer. Böyle bir belirleme yapılmamışsa genel kurul kararı ile tasfiye memuru atanabilir. Böyle bir karar da alın(a)mazsa tasfiye, anonim şirketlerde yönetim kurulu, limited şirketlerde müdür (müdürler kurulu) tarafından gerçekleştirilir (TTK m. 536/I; TTK m. 643).

34 Düzenlemeden üçüncü kişilerin son çare olarak tasfiye memuru atanabileceği anlaşılmaktadır (Oğuz, s. 152). Öyle ki ortaklar veya yöneticilerle birlikte üçüncü kişiler de tasfiye memuru olarak bildirilmişse üçüncü kişiler tasfiye memuru olarak bildirilmiş sayılmazlar (Tebliğ m. 9/IV).

tasfiye memurlarına bildirmeye davet edilir (TTK Geçici m. 7/V-c, c. 1; Tebliğ m. 11/ II-a). Böylelikle tasfiyeyi kolaylaştıran ilk faktör ortaya çıkar. Zira normal tasfiye sürecinde alacaklılara, alacaklarını bildirmeleri için üç kez ilana çıkılması şart koşulmuşken (TTK m. 541/I), kolaylaştırılmış tasfiyede tek bir ilan yeterli görülmüştür.

Bunun dışında, aynı ilanda tasfiyeye girecek şirketin mevcut malvarlığı ile alacak ve borçlarını gösterir listenin belgeleriyle birlikte ilan tarihinden itibaren bir ay içinde anonim şirketlerde yönetim kurulu, limited şirketlerde ise müdür veya müdürler tarafından ilgili tasfiye memuruna bildirilmesi ihtar olunur (TTK Geçici m. 7/V-c, c. 2; Tebliğ m. 11/ II-a).

Tasfiye memurunun atanmasını ve alacaklılar ile şirketin anılan bilgileri tasfiye memurlarıyla paylaşmasını konu edinen bu tür ilanlar, Tebligat Kanunu kapsamında yapılmış tebligat yerine geçer (TTK Geçici m. 7/V-d; Tebliğ m. 11/ III).

dd. Kolaylaştırılmış Tasfiye Yönteminin Uygulanması

aaa. Borca Batık Durumdaki Kabuk Şirketlerin Tasfiyesi

Tasfiye memurlarının hazırladığı bilançoya göre³⁵, şirketin borca batık olduğu anlaşılırsa durum tasfiye memurlarınca derhal alacaklılara bildirilir ve onlardan şirketin iflası için mahkemeye başvurmaları istenir³⁶. Aynı bildirimde, bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde şirketin iflası için mahkemeye müracaat edildiği bildirilmezse şirket kaydının silineceği ihtar olunur (TTK Geçici m. 7/VI-b; Tebliğ m. 12/ VII).

Bu bildirim ve ihtar üzerine iki ihtimal gündeme gelebilir:

- Alacaklılardan birisi şirketin iflasını dava ederse mahkeme iflasın açılmasına karar verir. Bu durumda tasfiye, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu³⁷ hükümlerine göre gerçekleştirilir. Borca batıklıkta kolaylaştırılmış tasfiye bu şekilde mahkeme kanalıyla gerçekleşir.
- Verilen süre içerisinde alacaklılar şirketin iflası için mahkemeye müracaat

35 Gerek olağan gerekse de kolaylaştırılmış tasfiyede, tasfiye memurlarınca üç farklı bilanço kaleme alınabilir. Bunlardan birinci başlangıç bilançosudur. Bu bilançoyla ortaklığın hali hazırdaki malvarlığı durumu tespit edilerek malvarlığına ilişkin muhtemel satış fiyatının belirlenmesi amaçlanır (Oğuz, s. 155; Tatlı, s. 81, dn. 31). Tasfiyenin uzun sürmesi durumunda ise her yıl sonu için tasfiyeye ilişkin ara bilançolar düzenlenebilir. Nihayet tasfiye sonunda ise kesin bilançonun düzenlenmesi gerekir (Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, *Şirketler Hukuku Dersleri*, 8. Basım, Dora Yayınları, Bursa, 2021, s. 389).

36 Normal tasfiye usulünde, borca batıklık durumunda şirketin iflasını isteme yükümlülüğü tasfiye memurlarına aitken (TTK m. 542/I-c) TTK Geçici m. 7 kapsamında alacaklılara aittir (Şener, *Ek Tasfiye*, s. 242; Tatlı, s. 81, dn. 32).

37 RG, 19.06.1932, S. 2128.

ettiklerini bildirmezlerse tasfiye memurlarının başvurusu üzerine ilgili şirketin unvanı sicilden silinir ve durum TTSG'de ilan edilir. Bu durum, borca batık şirketlerde tasfiyeyi kolaylaştıran önemli bir unsur teşkil eder³⁸.

bbb. Borca Batık Olmayan Kabuk Şirketlerin Tasfiyesi

Tasfiye memurlarının düzenlediği bilançoda şirketin borca batık olmadığı anlaşılırsa TTK Geçici m. 7/XV kapsamında tasfiyenin prensip olarak TTK'da öngörülen tasfiye kurallarına göre yapılması icap eder. Bununla birlikte TTK Geçici m. 7/VII'de buna önemli bir istisna getirilmiştir. Buna göre kabuk şirketlerin tasfiyesinde, ilgili kanunlarda veya esas sözleşmelerde genel kurul kararı alınmasını zorunlu kılan hükümler devre dışı bırakılmıştır.

Dikkat edilirse borca batık olmayan şirketlerde tasfiyeyi kolaylaştıran faktör tam bu noktada ortaya çıkmaktadır. Zira bu ihtimalde artık genel tasfiye usulünü düzenleyen TTK m. 542/I-d'den farklı olarak tasfiye sonunda tasfiye memurlarınca hazırlanan kesin bilançonun genel kurula sunulmasına ve onaylanmasına ihtiyaç duyulmayacaktır. Keza aynı şekilde, tasfiye memurlarının şirketin önemli miktardaki malvarlığının toptan satılması için TTK m. 408 ve m. 538/II kapsamında genel kuruldan onay almaları da gerekmeyecektir³⁹. Böylelikle açılış bilançosuna göre değerlemeye tabi tutulan malvarlığının hızlıca satışa çıkarılması ve nakde çevrilmesi mümkün hale gelmektedir.

ee. Kolaylaştırılmış Tasfiyede Süre ve Tasfiyenin Son Bulması

Alacaklılar, kabuk şirketlerden olan alacaklarını bildirdikten sonra tasfiye memurları şirketin bilançosunu hazırlar ve tasfiyeyi altı ay içinde sonlandırır. Gerekli hallerde bu süreyi aşmamak kaydıyla (Gümrük ve) Ticaret Bakanlığı tarafından bir defaya mahsus olarak ek süre verilebilir (TTK Geçici m. 7/VI-a; Tebliğ m. 12/ I). Dolayısıyla kanun koyucu toplamda en fazla bir yıllık sürede kabuk şirketlerin tasfiyesinin tamamlanıp bunların sicilden silinmesini amaçlamıştır⁴⁰.

Borca batık olmayan kabuk şirketlerde, açılış bilançosunun düzenlenmesinden ve aktif değerlerin satışından sonraki aşamada, olağan tasfiye usulüne ilişkin kurallar aynen uygulanır. Yani sırasıyla şirketin varsa vergi borçları ödenir, ardından alacaklılara gerekli ödemeler yapılır, daha sonra şirket ortaklarına

38 Bu ihtimal esasen tipik bir "tasfiyesiz terkin" durumudur ve aşağıda ilgili başlıkta tekrar ele alınmıştır. Bu başlıkta tekrara düşmek pahasına anılmasının sebebi, borca batıklığın TTK Geçici m. 7 anlamındaki sonuçlarını bir bütün halinde gözler önüne serebilmektir.

39 Oğuz, s. 155.

40 Kabuk şirketlerin en çok bir yıl içinde sicilden silinmelerinin öngörülmesinin TTK m. 543/II'deki bloke süresinin uygulanmasını olanaksız hale getirmesi hususunda bkz. Şener, *Ek Tasfiye*, s. 242.

sermaye paylarının nakden iadesi gerçekleşir. Tüm bu ödemelerden sonra tasfiye artığı kalırsa bu da payları oranında ortaklara üleştirilir (Tebliğ m. 12/IV)

Tasfiye memurlarınca düzenlenecek son ve kesin bilançonun ticaret sicil müdürlüğüne verilmesi ile birlikte -kolaylaştırılmış- tasfiyenin sona erdiği kabul edilir ve şirketin unvanı ticaret sicilinden silinerek TTSG'de ilan edilir (TTK Geçici m. 7/VIII, c. 1; Tebliğ m. 12/ V).

İflasına karar verilen şirketlerin ise iflas işlemlerinin tamamlandığının bildirilmesi üzerine şirketin unvanı ticaret sicilinden silinir ve durum TTSG'de ilan edilir (TTK Geçici m. 7/VIII, c. 2).

b. Tasfiyesine Daha Önce Başlanmış Kabuk Şirketlerin Kolaylaştırılmış Tasfiyesi

aa. 6102 sayılı TTK Yürürlüğe Girmeden Önce Tasfiyesine Başlanmış Ancak Kesin Bilançosunun Onaylanması İçin Bir Türlü Genel Kurulu Toplayamayan Kabuk Şirketlerin Kolaylaştırılmış Tasfiyesi

6102 sayılı TTK'nın yürürlüğe girmesinden önce tasfiyesine başlanmış olup da usulüne uygun olarak çağrılan genel kurulun iki kez üst üste toplanamaması durumunda, tasfiye memurlarınca hazırlanan son ve kesin bilançonun ticaret sicil müdürlüğüne tevdi edilmesiyle birlikte tasfiyenin sona ereceği ve unvanın ticaret sicilinden terkin edilerek durumun TTSG'de ilan edileceği hususu kabul edilmiştir (TTK Geçici m. 7/X, c. 1; Tebliğ m. 14).

Böylelikle kanun koyucu, tasfiye sürecini başlatmayan veya başlatma niyeti olmayan kabuk şirketlerin yanı sıra tasfiye sürecini başlatmakla birlikte genel kurul mekanizmasını işletemeyen ve bu sebeple zamanla kabuk hale gelen şirketlerin de yarım kalan tasfiyelerini kolay bir şekilde tamamlayabilmelerine zemin hazırlamıştır. Bu itibarla, tasfiye memurlarının kesin bilançoğu ticaret sicil müdürlüğüne sunması, şirketin terkin edilmesi noktasında yeterli görülmüştür⁴¹. TTK Geçici m. 7 ileride sürekli hale gelirse veya geçici uygulamalarla belirli periyotlara yayılmak istenirse, bu şekilde genel kurul engeline takılarak tasfiyesi yarım kalan şirketlerin de kapsama alınması isabetli olacaktır.

41 Öğretide bir görüşe göre, bu durumda tasfiye memurlarının kesin bilançonun onaylanması için mahkemeye başvurmaları mümkün olmakla birlikte, kanun koyucu bu prosedürü gereksiz görmüş ve kesin bilançonun sicile sunulmasıyla terkin olgusunun gerçekleşebileceğini öngörmüştür (Şener, *Ek Tasfiye*, s. 242; Serkan Ayyıldız, *Türk Ticaret Kanunu'nun Tasfiye Hükümleri Işığında Geçici 7. Maddeye Göre Anonim Şirketlerin Tasfiyesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, 2019, s. 82, dn. 364).

bb. Ticaret Bakanlığının Talebiyle Mahkemece Feshine Karar Verilmiş ve Tasfiyesine Başlanmış Kabul Şirketlerin Kolaylaştırılmış Tasfiyesi

TTK Geçici m. 7’de düzenlenmemekle birlikte Tebliğ kapsamında, Ticaret Bakanlığının açmış olduğu dava sonunda mahkemece feshine karar verilen ve kendilerine tasfiye memuru atanan şirketler de bazı durumlarda kolaylaştırılmış tasfiyeye tabi kılınmıştır⁴².

Tebliğ uyarınca bu tür şirketlerde bazı ihtimaller söz konusu olduğunda kolaylaştırılmış tasfiye gündeme gelebilir. Buna göre, tasfiye memurunun çağrısına rağmen alacaklılar bildirimde bulunmazsa, şirketin herhangi bir malvarlığı yoksa, şirketin bilgi ve belgeleri tasfiye memuruna verilmezse veya tasfiye memurunca bunlara erişim sağlanamazsa durum Ticaret Sicil Müdürlüğüne bildirilir ve başkaca bir işlem yapmaya gerek olmaksızın şirketin unvanı ticaret sicilinden silinir ve bu husus TTSG’de ilan edilir (Tebliğ m. 14/4-a; m. 12/X).

Keza tasfiye memurunca hazırlanan açılış bilançosu kapsamında şirketin borca batık olduğu anlaşılırsa durum tasfiye memurunca derhal alacaklılara bildirilir ve bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde iflas davası açmaları ve davayı açtıklarını kendilerine bildirmeleri hususunda ihtar çekilir. Alacaklılar tarafından anılan sürede bildirim yapılmazsa tasfiye memurunun başvurusu üzerine şirketin unvanı sicilden silinir ve durum TTSG’de ilan edilir (Tebliğ m. 14/4-b; m. 12/IX).

3. Kabuk Şirketlerin Tasfiyesiz Terkini

TTK Geçici m. 7’de kolaylaştırılmış tasfiyeye ilişkin düzenlemelerle birlikte bir adım daha ileri gidilmiş ve kabuk şirketlerin tasfiyesiz terkinine ilişkin üç temel durum kaleme alınmıştır. Buna göre;

- TTK Geçici m. 7/IV uyarınca ortaklığa yapılan ihbar ve ilana rağmen, süresi içinde cevap vermeyen veya tasfiye memurunu bildirmeyen yahut durumunu kanuna uygun hale getirmeyen veya faaliyette bulunduğunu adres ve kanıtlarıyla birlikte bildirmeyen şirketlerin unvanı ticaret sicilinden resen silinir. Ayrıca bu durum, TTSG’de ve ilgili odanın internet sitesinden ilan edilir (TTK Geçici m. 7/XI, Tebliğ m. 13/I). Belirtelim ki bu ihtimalde, aşağıdaki ihtimallerden farklı olarak tasfiye memurunun bildirim olmaksızın ticaret siciline şirket kaydı resen terkin edilmektedir. Oysaki aşağıdaki ihtimallerde terkin işlemi, tasfiye memurunun bildirim üzerine gerçekleşmektedir.
- TTK Geçici m. 7/V-c kapsamında, şirketin mevcut malvarlığı ile alacak ve borçlarını gösterir listenin belgeleriyle birlikte tasfiye memurlarına verilme-

⁴² Bkz. yuk. I, B, 1, e.

mesi veya tasfiye memurunun bu bilgi ve belgelere erişememesi halinde, tasfiye memuru durumu ticaret sicil müdürlüğüne bildirir. Bildirimi takiben başka bir işleme gerek kalmaksızın şirketin unvanı silinir ve bu husus TTSG'de ilan edilir (TTK Geçici m. 7/ IX; Tebliğ m. 12/X).

- TTK Geçici m. 7/VI-b kapsamında tasfiye memurlarınca hazırlanan bilançoda şirketin borca batık olduğu anlaşılır ve alacaklılar tanınan sürede iflas davası açıp durumu bildirmezlerse tasfiye memurunun başvurusu üzerine şirketin unvanı ticaret sicilinden silinir ve bu durum TTSG'de ilan edilir (TTK Geçici m. 7/VI-b; Tebliğ m. 12/IX).

Şirketlerin tasfiyesiz terkin edilmesi durumunda, söz konusu şirketlerin ortaya çıkabilecek malvarlıklarının terkin tarihinden itibaren on yıl sonra hazineye intikal edeceği, ancak hazinenin bu şirketlerin borçlarından sorumlu tutulamayacağı esası benimsenmiştir (TTK Geçici m. 7/XV).

D. Terkin Edilen Kabuk Şirketlerin İhyası

1. İhyayı Talep Etmekle Yetkili Olanlar

TTK Geçici m. 7 kapsamında kolaylaştırılmış tasfiyeyle veya tasfiyesiz olarak terkin edilen şirketlerin ihyasına yönelik bir imkân da getirilmiştir. Buna göre, “düzenlemenin ilk halinde” ticaret sicilinden kaydı silinen şirketlerin alacaklıları ile hukuki menfaati bulunanlar, haklı sebepleri ileri sürmek koşuluyla silinme tarihinden itibaren beş yıl içinde mahkemeye başvurarak şirketin ihyasını isteyebilmeleri öngörülmüştü (TTK Geçici m. 7/XV, son cümle, Tebliğ m. 16/II). Ancak daha sonra, kuralda geçen “silinme tarihinden itibaren beş yıl içinde” ibaresi, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir⁴³.

Bunun dışında, düzenleme kapsamında dikkati çeken bir diğer husus kanun koyucunun “ihya” kavramını kullanmış olmasıdır. Bu durum, TTK m. 547'de “ek tasfiye” olarak ifade edilen kurumun TTK Geçici m. 7'de ihya şeklinde anılmış olabileceğini akla getirmektedir. Kanun koyucunun bu tercihinin bilinçli olup olmadığı tartışmalıdır. Öğretide bir görüşe göre, ihya ile kastedilen aslında ek tasfiyedir ve TTK Geçici m. 7'deki kullanım, terminolojik bütünlüğü bozarak kavram kargaşasına sebep olmuştur⁴⁴. Buna karşılık diğer bir görüşe göre, TTK Geçici m. 7'de zikredilen ihya, bazı hallerde ek tasfiyeyi de bünyesinde barındırabilen daha geniş bir kavramı temsil etmektedir. Zira TTK Geçici m.

43 Bkz. aşa. I, D, 2 ve III, B.

44 Bu hususta bkz. Şener, *Ek Tasfiye*, s. 244; Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. IV, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 2761-2762, 2769 (Şerh). Aynı yönde bkz. Yunus Çak, “Anonim Ortaklığın Ek Tasfiyesinde Pasif Husumet Ehliyeti- Karar İncelemesi”, <https://www.academia.edu/108843246>, s. 2 (Erişim Tarihi: 18.01.2024); Al-Kılıç, s. 8, dn. 8. TTK¹⁹⁵⁶ döneminde ihyanın ek tasfiye yerine kullanıldığı yönünde bkz. Ahmet Selim Sarıkaya, “Şirketlerin İhyası”, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı 170, 2007, s. 250.

7, kolaylaştırılmış tasfiyeye tabi tutularak terkin edilen şirketleri konu edindiği gibi, tasfiyesiz terkin edilen şirketleri de düzenlemektedir. TTK m. 547’de ifadesini bulan ek tasfiyenin, yalnızca tasfiye ile sona eren şirketleri konu edindiği dikkate alındığında, TTK Geçici m. 7’de ihya kavramının kullanılması bilinçli bir tercih olabilir⁴⁵.

Kanaatimizce hükümde geçen “ihya” kavramını ikinci görüş doğrultusunda değerlendirmek daha doğru olacaktır. Aksi halde, usule aykırı bir şekilde tasfiyesiz veya resen terkin edilen bir şirketin, ihya yoluyla tekrardan hukuki kişilik kazanıp -ek tasfiye söz konusu olmaksızın- faaliyete başlayabilmesini izah etmek güç olacaktır. Bu sebeple TTK Geçici m. 7’de zikredilen “ihya”, somut uyuşmazlığın durumuna göre yalnızca tüzel kişiliği canlandırmaya yönelik olan (yeniden tescil) veya yeniden tescille birlikte ek tasfiye sürecini de kapsayan şemsiye kavram olarak ele alınmalıdır⁴⁶.

İkinci dikkat çekici husus, ihyayı talep etme imkânının, alacaklılar ile ihya dolayısıyla hukuki menfaati bulunanlara tanınmış olmasıdır. Bu açıdan düzenleme, TTK m. 547 ile örtüşmektedir. Ayrıca, TTK Geçici m. 7/IV- V kapsamında şirkete atanan tasfiye memurlarının da ihya talep etmesine engel bir durum bulunmamaktadır. Ancak tespit edilen kabuk şirkete yapılan ihtar ve ilana rağmen tasfiye memuru bildirilmemiş ve bu sebeple şirket resen terkin edilmişse (bkz. TTK Geçici m. 7/XI) zorunlu olarak alacaklılar veya hukuki menfaati bulunanlarca (ortaklar, son yönetim kurulu üyeleri / müdürler vb.) ihya istenebilecektir⁴⁷.

45 Bu yönde bkz. Songur, s. 1023. Öğretide Karahan ise -TTK Geçici m. 7’deki kullanımdan bağımsız olarak- ihya kavramını daha ziyade “tasfiyeden dönme” olarak yorumlamış ve eserlerinde bu maddede kullanmıştır. Yazara göre, ek tasfiye ve ihya değişik ihtimalleri düzenleyen birbirinden farklı müesseselerdir. Bir kere ihya, nihai bir kararken ek tasfiye, geçici (ek tasfiye süreciyle sınırlı) niteliktedir. İkincisi, ek tasfiyeye girmiş şirketin amacında (tasfiye amacı) bir değişiklik bulunmaz. Buna karşılık ihyada şirket tekrar faaliyetlerine dönerek aktif olmaya başlar. Nihayet ihya kararının tescilli kurucu iken ek tasfiye kararının tescilli bildiricidir (Sami Karahan, “Anonim ve Limited Şirketlerde Ek Tasfiye”, *Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı*, Cilt 1, Beta Yayınları, İstanbul, 2002, s. 446-447; Sami Karahan, “Anonim ve Limited Şirketlerde İhya ve Tasfiyeden Dönme”, *Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan*, İstanbul, 2003, s. 279-280; Sami Karahan, *Anonim Şirketlerde Tasfiye*, Mimoza Yayınları, Konya, 1998, s. 272). Aynı yaklaşım için bkz. ve karşı. Metin Aytulun, M. Vefa Toroslu, *Anonim Şirketlerde Tasfiye*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, İstanbul, 2022, s. 104-105. Pulaşlı da şerh çalışmasında bir dönem ihya kavramını tasfiyeden dönme olarak yorumlamış, ancak daha sonra bu görüşünden dönmüştür (Pulaşlı, Şerh, s. 2769, özellikle dn. 304).

46 Bununla birlikte Yargıtay, 6102 sayılı TTK yürürlüğe girdikten ve “ek tasfiye” usulü açıkça yasal zemine kavuştuktan sonra dahi kimi kararlarında -eski alışkanlıktan olsa gerek- ek tasfiyeyi ifade etmek üzere “ihya” kavramını kullanmaya devam etmiştir [Örnek olarak bkz. 11. HD, 28.05.2014, E. 2014/3401, K. 2014/9863 (Bu karar ve kararın tahlili için bkz. Çak, *akademia.edu*, s. 4 vd; 11. HD, 31.05.2018, E. 2018/2308, K. 2018/4209 (Bu karar için bkz. Pulaşlı, Şerh, s. 2762)].

47 Şener, *Ek Tasfiye*, s. 244; Tatlı, s. 83; Mustafa Yavuz, “Yargı Kararları Işığında Ticaret Sicilinden Resen Silinmiş Olan Şirket ve Kooperatiflerin Yeniden İhyası”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 354, 2018, s. 114.

2. TTK Geçici m. 7'in İlk Halinde İhyanın Belirli Bir Sürede İstenebilmesi

TTK Geçici m. 7'nin ilk halinde -sermaye şirketlerinde ek tasfiyeyi düzenleyen TTK m. 547'den farklı olarak- şirketin silinme tarihinden itibaren beş yıl içinde ihyanın istenebilmesi öngörülmüştü. Oysaki aynı dönemde, TTK m. 547 kapsamında alacak varlığını sürdürdüğü sürece alacaklılar ek tasfiye talebinde bulunabilmekteydi. TTK Geçici m. 7'nin ilk hali bu anlamda mevzuat bütünlüğü anlamında ikircikli bir görünüm yarattığı gibi, daha da önemlisi alacaklıların aleyhine bir durum oluşturmuştu. Zira bu düzenleme sebebiyle şirketten olan alacağı henüz zamanaşımına uğramamış olan alacaklılar, şirkete ait malvarlıkları ortaya çıkmasına rağmen, TTK Geçici m. 7 kapsamında şirket silindikten sonra beş yıl geçtiği için ihya yoluyla alacaklarını tahsil edememe tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardı. Nitekim Anayasa Mahkemesi, 22.06.2023 tarihli ve E. 2023/33, K. 2023/117 sayılı kararında⁴⁸, yeniden tescil (ihya) talebinin silinme tarihinden itibaren beş yıllık süreye bağlanmasının, ihya yolunu işlevsiz hale getirebileceğini ve bunun Anayasa m. 35'te güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa m. 40'ta düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırı olacağı sonucuna varıp hükümde yer alan "...*silinme tarihinden itibaren beş yıl içinde...*" ibaresini iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesine göre, beş yıllık sürenin silinme tarihinden itibaren değil, bunun yerine haklı talebin ortaya çıktığı, talep sahibinin durumu öğrendiği veya öğrendiğinin makul olarak kabul edildiği ve talebin hukuken ileri sürülebilir hale geldiği tarihten itibaren işlemeye başlaması gerekirdi. Dolayısıyla ihyanın talep edilebilirliği ve duruma göre ek tasfiye prosedürünün uygulanabilirliği, alacağın zamanaşımı süresine bağlı olarak bugün dahi mümkün hale gelmiştir.

Bu sebeple, TTK Geçici m. 7 benzeri bir uygulama tekrar hayata geçirilmek istenirse "usulüne uygun olarak" gerçekleşen terkinlerde TTK m. 547'de olduğu gibi, alacaklının "alacak hakkına sahip olduğu sürece" ihya yoluna başvurabilmesi sağlanmalıdır⁴⁹. Buna karşılık tasfiyesiz (resen) gerçekleşen terkin işlemlerinde usulsüzlük iddiaları söz konusuysa ihya davasının açılması noktasında görece daha kısa olacak şekilde -TTK Geçici m. 7'de olduğu gibi beş yıllık- bir hak düşürücü süre getirilebilir⁵⁰. Zira resen terkinle amaçlanan, fonksiyonsuz kalmış bir şirketi tamamen ve en hızlı şekilde sistem dışına itmektir. Ancak

48 Bu kararın kamu hukuku odaklı ayrıntılı tahlili için bkz. aşa. III, B.

49 Öğretide Şener, bu hususta bir süre öngörülebilecekse en azından genel zamanaşımını düzenleyen TBK m. 146'daki on yıllık sürenin dikkate alınmasını önermiştir (*Ek Tasfiye*, s. 245-246). Aynı yönde bkz. Kaderoğlu, s. 358.

50 TTK Geçici m. 7'deki beş yıllık sürenin hak düşürücü nitelikte olması konusunda bkz. 11. HD, 23.03.2022, E. 2022/405, K. 2022/2295 [Kazancı İçtihat (Erişim Tarihi: 04.04.2024)].

bu ihtimalde de kuşkusuz Anayasa Mahkemesinin iptal kararında vurguladığı ölçütlere göre, yani şirketin resen terkin edildiği tarihten itibaren değil, hakkın öğrenildiği tarihten itibaren sürenin işlemeye başlaması gerekir.

Ayrıca TTK Geçici m. 7, kolaylaştırılmış tasfiye ile veya tasfiyesiz olarak terkin edilen şirketlerin ihyası davalarında, görevli ve yetkili mahkeme konusunda suskun kalmıştır. Bu konuda davanın Asliye Ticaret Mahkemesinde görüleceğinde kuşku yoktur (TTK m. 4/I-a; TTK m. 547/I). Keza tipik şirket uyuşmazlıklarında olduğu gibi, en son şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesini yetkili mahkeme olarak kabul etmek gerekir. Nitekim ek tasfiyeyi kapsayan ihyaolar bakımından bu durum açıkça düzenlenmiştir (TTK m. 547/I).

3. İhya Talebinin Haklı Sebebe Dayanması

TTK Geçici m. 7’de alacaklılar ile hukuki menfaati bulunanların haklı sebeplere dayanarak ihya davası açabilecekleri öngörülmüştür. Haklı sebebin bulunup bulunmadığı konusu mahkemece değerlendirilir. Bu bağlamda yeniden tüzel kişilik kazanımını konu edinen ihya taleplerinde, şirketin TTK Geçici m. 7’deki usullere uyulmadan veya derdest davası bulunuyorken resen terkin edilmesi gibi durumlar haklı sebep olarak değerlendirilebilir. Buna karşılık ihya talebi, ek tasfiye ihtiyacına binaen gündeme gelmişse bu takdirde haklı sebep noktasında TTK m. 547’yi referans almak gerekir⁵¹. Dolayısıyla tasfiye kapandıktan sonra “ek tasfiyenin yapılması zorunlu” ise bu yola başvurulabilmelidir. Şu hâlde, TTK Geçici m. 7 kapsamında şirket kaydı, kolaylaştırılmış tasfiyeyle veya tasfiyesiz olarak terkin edilir ve daha sonra şirkete ait yeni bir malvarlığı tespit edilirse, ek tasfiye için bu durum bir haklı sebep teşkil eder⁵².

4. İhya Prosedürünün Tamamlanması

Kabuk şirketlerin ticaret sicilinden silinmesinden sonra ihya ile daimî olarak veya bir süreliğine yeniden hukuk hayatına dönmelerine mahkemece karar verilmesi halinde, ihya prosedürünün ne şekilde gerçekleşeceği konusunda TTK Geçici m. 7’de özel bir düzenleme öngörülmemiştir⁵³. Özellikle ihyanın kabuk şirketin ek tasfiyesini konu edinmesi durumunda, ek tasfiyenin yine

51 Emrullah Kervankıran, *Anonim Şirketin Tasfiyesi*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 407.

52 Buna karşılık tasfiye edilecek bir malvarlığı değeri olmaksızın şirkete ait yeni bir durum ortaya çıkarsa ek tasfiye yoluna gitmeye gerek duyulmaz. Örneğin şirket terkin edildikten sonra ödememiş olduğu bir borcun teminatı olarak bir taşınmaz üzerinde ipotek tesisi görünüyorsa bunun silinmesi için ek tasfiyeye başvurmak gerekmez. Asliye Ticaret Mahkemesine başvurarak mahkemece silinme işlemi sağlamak yeterli olur (bu hususlarda bkz. Şener, *Ek Tasfiye*, s. 245).

53 İhya ile birlikte ek tasfiyeye karar verilmesi durumunda mahkemenin tasfiye memuru atanması gerekir. Yargıtay ek tasfiye davalarında tasfiye memuru atanmamasını bozma nedeni olarak kabul etmektedir (bu hususta bkz. Ersin Çamoğlu, *Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri*, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2023, s. 305).

TTK Geçici m. 7'deki ilke ve esaslar doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerekir⁵⁴. Şu farkla ki artık usul ekonomisi gereği ek tasfiyeye karar veren mahkemenin aynı zamanda tasfiye memurunu ataması ve süreci TTK Geçici m. 7'nin ruhuna uygun bir şekilde hızlıca başlatması düşünülebilir⁵⁵. Bu sayede, ticaret sicil müdürlüklerince ihtar ve ilana çıkılması ile ilgililerce tasfiye memurlarının bildirilmesi faslı (yani TTK Geçici m.7/IV- V a bendi) atlanarak doğrudan tasfiye memurları ile bunların adreslerinin ilgili ticaret sicili müdürlüğünce tescili ve ilanı aşamasına (yani TTK Geçici m. 7/ V b bendi) geçilir.

Bundan sonraki süreçte, şirketin yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız “kolaylaştırılmış tasfiye usulüyle” ek tasfiyesi gerçekleştirilmelidir. Özellikle ek tasfiye aşamasında da kesinleşmiş bilançonun genel kurula sunulmasına gerek duyulmaz⁵⁶. Ayrıca şirketin daha önce kolaylaştırılmış tasfiye usulüyle mi yoksa tasfiyesiz mi terkin edildiği hususu bu noktada önemli fonksiyon gösterir. Gerçekten de şirket daha önce kolaylaştırılmış tasfiye usulüyle tasfiye edilmiş ve alacaklılara çağrı prosedürü uygulanmışsa (bkz. TTK Geçici m. 7/V c bendi) bu prosedür atlanarak sürece devam edilebilir. Buna karşılık şirket daha önce tasfiyesiz terkin edilmişse, kanımızca artık daha önce tasfiye edilmemiş bir şirketin ek tasfiyesinden bahsetmek mümkün olmaz. Bu durumda şirketin ih-yayla birlikte normal prosedüre göre tasfiye edilmesi (olağan tasfiye) ve mahkemenin tasfiye işlemlerini yürütmesi için tasfiye memuru ataması gerekir⁵⁷.

E. Karşılaştırmalı Hukukta Durum

TTK Geçici m. 7'de ifadesini bulan kolaylaştırılmış tasfiye yöntemiyle veya tasfiyesiz olarak gerçekleşen terkin işlemleri, sicillerin aleniyetini pekiştirme ve sicillerde sadeleştirmeye gitmek amacıyla Türk hukukuna özgü bir model olarak tasarlanmıştır. Bu bağlamda kuralın doğrudan mehz alınan bir düzenlemeye dayanmadığı görülmektedir. Ancak Alman yazınında, anonim şirketlerin tasfiyesi konusu ele alınırken -tasfiye prosedürü sürüncemede olanlar bir yana- tasfiyesi gerçekleşen şirketlerin dahi teorik açıdan boş bir “kabuk” olarak varlığını sürdürebileceği, fakat kanun koyucunun bu sonucu hiçbir şekilde amaçlamadığı hususu özel olarak vurgulanmaktadır. Yine bu kapsamda, sicilin saflığını korumak amacıyla anılan türdeki şirketlerin sicilden terkininin sağlanması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Buna gerekliliğin sadece sicilin

54 Şener, *Ek Tasfiye*, s. 246; Kervankıran, s. 408.

55 Atanan tasfiye memurlarının tüm tasfiye işlemlerini yeniden yapması gerekmez. Ek tasfiyeyi tetikleyen işlemlerin yapılması yeterli olur (Tatlı, s. 83-84).

56 Şener, *Ek Tasfiye*, s. 246.

57 Öğretide Şener'e göre ise, tasfiyesiz terkin durumunda da -kolaylaştırılmış tasfiye usulüyle- ek tasfiye prosedürü uygulanabilir. Ancak bu durumda önceden alacaklılara çağrı yapılmamışsa prosedürün bu çağrıyla başlaması gerekir (*Ek Tasfiye*, s. 246).

saflığını korumaya yardımcı olmadığı, anonim şirket müessesesinin korunmasına da hizmet ettiği savunulmaktadır⁵⁸.

Bununla birlikte, çalışma konumuzu ilgilendiren ve “ihya” çatı kavramı altında ele aldığımız ek tasfiyeye yönelik mehzaz teşkil eden düzenlemelere rastlanmak mümkündür. Ancak bu kurallar ve kurallara yönelik geliştirilen yorumlar, TTK Geçici m. 7 açısından yalnızca kolaylaştırılmış tasfiye bağlamında dikkate alınabilir. Zira tasfiyesiz gerçekleşen bir terkin söz konusuysa, olmayan bir tasfiye sürecinin “ek” formundan bahsetmek de mümkün olamayacaktır.

Bu itibarla öncelikle ek tasfiyeyi konu edinen TTK m. 547 kuralının Alman Paylı Şirketler Kanunu (Aktiengesetz / AktG)

§273/IV’ten esinlenerek kaleme alındığını belirtmek gerekir. Anılan kural uyarınca “*Sonradan başkaca tasfiye işlemlerinin yapılmasının gerekli olduğu ortaya çıkarsa mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine, önceki tasfiye memurlarını yeniden tayin etmek veya başka tasfiye memurları atamak zordur. § 265/IV (kural burada da) geçerlidir.*”⁵⁹. Alman hukukunda, anonim şirketler için ek tasfiye kurumu tüm sona erme sebeplerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Buna karşılık limited şirketler özelinde aynı konuda, şirketin malvarlığının bulunmaması nedeniyle feshedilmesinden sonra, dağıtım tabi malvarlığı unsurunun ortaya çıkmasına özgü bir düzenleme getirilmiştir [Alman Limited Şirketler Kanunu (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung / GmbHG) §66/V]. Diğer sona erme sebepleri ve tasfiye işlemleri bakımından ise AktG §265/IV hükmü kıyasen uygulanmaktadır⁶⁰.

İsviçre Borçlar Kanunu’nda (Obligationenrecht / OR) ise ek tasfiyeye yönelik açık bir kural bulunmamaktadır. Bununla birlikte ek tasfiye kurumu, Ticaret Sicil Yönetmeliği (Handelsregisterverordnung / HRegV) m. 164’te düzenlenen “yeniden tescil” başlığı altında ele alınmıştır. Söz konusu kurala göre, terkin edilen bir tüzel kişinin tasfiyesinin eksik yapıldığının sonradan ortaya çıkması durumunda, tasfiye sürecinin tamamlanabilmesi için tüzel kişi ticaret siciline yeniden tescil edilebilir⁶¹.

58 Gregor Bachmann, “AktG § 273 Schluß der Abwicklung”, (Hrsg.) Eberhart Stillz, Prof. Dr. Rüdiger Veil, “*beckonline- Gross Kommentar AktG*”, Verlag C.H.BECK, München, 2024, N. 1-21, N. 2.

59 Atıfta bulunulan AktG §265/IV’te, tasfiye memurlarının masraf ve ücret talep etme hakkı düzenlenmiştir.

60 Bkz. Alexander Krafka, *Registerrecht*, 12. Auflage, Verlag C.H.BECK, München 2024, No. 1152; Bachmann, AktG §273, No. 2, 24.

61 İsviçre hukukunda şirketlerin ticaret sicilinden terkin edilmesinin hukuki etkisi ve bu kapsamda terkin edilen kaydın yeniden tescilinin gerekli olup olmadığı hususu öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre -şirketlerde olduğu gibi- kurucu etkiye sahip bir tescil kaydının terkin de kurucu mahiyettedir (Eva Bilek, Hans Caspar von der Crone, “Voraussetzungen und Kognition hinsichtlich der Wiedereintragung einer Gesellschaft”, *SZW*, 2007, s. 80-89, s. 83). Aksi görüşe göre ise terkin işlemi idari bir

Ayrıca İsviçre yazınında, HRegV m. 164'ün sadece terkin edilen tüzel kişileri kapsadığı, tüzel kişiliği bulunmayan şubelerin veya iflasa ilişkin bazı durumlarda tüzel kişiliğin yeniden tesciline gerek bulunmadığı hususu vurgulanmaktadır⁶². Gerçekten de İsviçre İcra İflas Kanunu (Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs / SchK) m. 269 kapsamında, “iflas sonrası işlemler” olarak bilinen ve iflas prosedürünün tamamlanmasından sonra, iflas masasına kaydedilmemiş olan varlıkların ortaya çıkması halinde yürütülmesi gereken işlemler için yeniden tescil şartı aranmamaktadır. Bu durumda, iflas idaresi varlıklara el koymakta ve gelirlerin, başka herhangi bir formaliteye gerek kalmadan zarar gören alacaklılara dağıtılmasını sağlamaktadır. İflas sonrası işlemlerin mahkeme tarafından resmen açılması veya ticaret siciline tescil edilmesi şartı da aranmamaktadır⁶³.

işlem mahiyetinde olduğundan, kurucu etkiyi haiz olmayıp açıklayıcı etki doğurur. Bu itibarla, tam olarak tasfiye edilmemiş şirketler terkin kaydına rağmen aslında tüzel kişiliğini kaybetmiş sayılmaz. Terkin işlemi sadece tasfiyenin tamamlandığı ve tüzel kişiliğin son bulunduğu yönünde bir karine doğurur (Bu yönde bkz. Peter Forstmoser, Arthur Meier-Hayoz, Peter Nobel, *Schweizerisches Aktienrecht*, Stämpfli Verlag AG, Bern 1996, § 56, No. 152). Bununla birlikte aynı yazarlar, terkin işleminin pratik bir etkisinin bulunduğu da dikkat çekerek, terkin edilen şirketlerin artık haricen hareket edemeyeceklerini, dava ve takip ehliyetini yitireceklerini, bu nedenle tasfiye edilmemiş hukuki ilişkileri çözmek için yeniden tescillerinin gerekli olabileceğini de vurgulamıştır (No. 153).

62 Şubeler özelinde bkz. Bilek, von der Crone, s. 83.

63 David Rüetschi, “Zum Verfahren der Wiedereintragung ins Handelsregister gemäss Art. 164 HRegV - Zugleich eine Entgegnung auf Philippin, REPRAX 2/2011, 20 ff.”, *REPRAX*, (4), 2011, s. 23-35, s. 28.

II. TTK Geçici m. 7 Kapsamında Terkin Edilen Şirketlere İlişkin Güncel İstatistik Veriler, Saha Çalışmasına Yönelik Kamusal Dönüt ve Tespitler

A. TTK Geçici m. 7 Kuralının Uygulanmasına Yönelik Güncel İstatistik Veriler

Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü'nün 26.03.2024 tarihli yazısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden temin edilen yıllara yaygın güncel verilere göre, TTK Geçici m. 7 kapsamında yapılan işlem sayıları şu şekildedir:

	İhtar Edilen Şirket	Kaydı Silinen Şirket			
		Anonim Şirket	Limited Şirket	Kooperatif	Toplam
2013	208.986	18.915	85.554	18.686	123.155
2014	134.953	11.588	118.433	15.330	145.351
2015	28.457	2.360	54.615	1.274	58.249
2016	0	46	607	24	677
2017	0	4	16	0	20
2018	0	2	14	0	16
2019	0	4	10	3	17
2020	0	1	0	0	1
2021	0	0	4	3	7
2022	0	0	2	0	2
2023	0	0	3	0	3
2024	0	0	0	0	0
TOPLAM	372.396	32.920	259.258	35.320	327.498

Tabloda görüldüğü üzere, TTK Geçici m. 7'nin ilk yürürlüğe girdiği yıldan, geçici uygulamanın sona ermesinin planlandığı 2015 yılına kadar yoğun bir şekilde uygulandığı görülmektedir. Özellikle 2014 yılından sonra keskin bir düşüş yaşanmış ve daha sonra tedricen terkin edilen şirket sayısı tek haneli sayılara kadar düşmüştür. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin kabuk şirketlerden alacaklı olanların ihya davası açmaları için kanunun aradığı beş yıllık hak düşürücü süreyi Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmesi, TTK Geçici m. 7'yi tekrardan hukuk hayatına döndürmüştür. Bu itibarla, alacağı zamanaşımına uğramamış alacaklılar bugün dahi TTK Geçici m. 7/XV kapsamında ihya davası açabilmektedir.

B. Saha Çalışmasına Yönelik Kamusal Dönüt ve Tespitler

Tasfiyelerde şirketi kendi haline bırakmanın hukuki bir yaptırımının olmaması eleştirilebilir bir husus olarak dikkat çekmektedir. Buna karşılık, TTK Geçici m. 7 gibi birtakım düzenlemeler getirip kabuk şirketleri ve yöneticilerini geçici de olsa rahatlatma yaklaşımı, daha sonraki dönemler için bu tür yapılanmalarda söz sahibi olan kişilerde makul bir beklenti doğuracaktır. Bu bek-

lentiyi, sosyolojik açıdan toplumda yerleşik olan ve kamu alacakları noktasında birçok mükellefin zihni kaydında yer alan “nasıl olsa af çıkar” beklentisine benzetmek mümkündür. Bu bağlamda, TTK Geçici m. 7'nin tekrardan geçici bir süreliğine de olsa gündeme gelmesi bu beklentiyi pekiştirmekte, kabuk şirketlerin daha da atıl kalmalarına sebep olmaktadır. Kamusal dönütlerden edindiğimiz izlenime göre, kabuk şirket sorununu bu şekilde çözmeye çalışmak, tabiri caizse hastalığı ortadan kaldırmamakta, sadece semptomları yok etmektedir. Bu sebeple meseleye daha fonksiyonel ve bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşım kamu otoritesinin tasfiye prosedürüne ilişkin idari ve mali süreçlerde şirketlere kolaylık sağlaması daha etkili bir çözüm olacaktır. Özellikle tasfiye masraflarının düşürülmesi, tasfiye sürecini aksatan prosedürlerde kolaylık sağlanması -genel kurul kararı gereken hallerde toplantı ve karar nisaplarının düşük tutulması gibi- ve tasfiye yapmaksızın şirketi gayri faal hale dönüştüren başta yöneticiler olmak üzere tüm ortaklara caydırıcı mahiyette idari para cezalarının öngörülmesi daha akılcı bir yaklaşım olacaktır.

Bunun dışında, TTK Geçici m. 7'nin hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başladığı ilk uygulamalarda ihya ve ek tasfiye süreçlerinin birbirlerine karışmış olması, uygulamada ticaret sicil müdürlükleri adına önemli zorlukları beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, sahip oldukları hukuki sorumluluğun önemi dikkate alındığında, ticaret sicil müdürlükleri adına sorumluluğun olası etkilerini bertaraf etmek adına kapsamlı bir yönetici sorumluluk sigortasının yasal çerçevede düzenlenerek uygulamaya dahil edilmesi düşünülmelidir. TTK Geçici m. 7'nin gai yorum çerçevesinde ele alınması ve içinde bulunulan zamanın hukuki ve ekonomik gelişmelerine uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Esasen gai yoruma göre, yasa metni sadece düzenlendiği dönemin değil, her dönemin beklentilerini karşılamak durumundadır⁶⁴.

III. TTK Geçici m. 7'nin Yargı Kararlarıyla Şekillendirilmesi

A. Yargıtayın TTK Geçici m. 7 Kapsamında Geliştirdiği İçtihatlar

1. Maddi Hukuka Yönelik Geliştirdiği İçtihatlar

a. Münfesih Olan veya Münfesih Sayılan Şirketlerin Yanlış Tespit Edilmesi Durumunda İhya Suretiyle Terkin Kaydının İptal Edilmesi

Bilindiği üzere, şirketlerin TTK Geçici m. 7 kapsamına girip girmedikleri ticaret sicil müdürlüklerince resen yahut ihbar üzerine gerçekleşen araştırma sonucunda tespit edilir. Bu tespite dayanan terkin işleminin hatalı olması, hukuka

64 Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi Cilt:1*, 2. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2020, s. 275.

aykırılık teşkil eder ve dava yoluyla işlemin iptali sağlanabilir⁶⁵. Yargıtay da bir kararında (15. HD, 25.09.2017, E. 2016/4030, K. 2017/3107) TTK Geçici m. 7 kapsamında sicil müdürlüklerince hatalı tespite dayalı terkin işlemlerinin ihya davası yoluyla iptalinin sağlanabileceğine hükmetmiştir⁶⁶. Bu kararın ilgili kısmı şöyledir: “... Davacı- birleşen dosyalar davalısı ... İnş. Tic. ve San. A.Ş iken ... İnş. Tic. ve San. A.Ş unvanını alan şirketin, dava derdest iken, TTK'nın geçici 7. maddesi uyarınca re'sen feshine karar verildiği anlaşılmaktadır. Oysa Ticaret Kanunu'na 6335 sayılı Yasa'nın 38. maddesiyle eklenen geçici 7. maddenin 2. fıkrasında; davacı veya davalı sıfatında devam eden, davaları bulunan şirket veya kooperatiflere bu madde hükmü uygulanmaz düzenlemesi bulunduğu gibi, aynı maddenin 15. fıkrasının 5. cümlesi uyarınca, ticaret sicilinden kaydı silinen şirket veya kooperatiflerin alacaklıları ile hukuki menfaatleri bulunanlar haklı sebeplere dayanarak silinme tarihinden itibaren 5 yıl içinde mahkemeye başvurarak şirket veya kooperatifin ihyasını isteyebilirler. Davacı şirket hakkında da derdest davanın bulunduğu çekişmesizdir. Bu durumda davada taraf teşkili bozulmuş, davacının haiz bulunması gereken dava şartı olan taraf ehliyeti koşulu ortadan kalkmıştır. Hâl böyle olunca öncelikle bu eksikliğin giderilmesi anılan şirketin terkininin iptâlini (ihyasını) sağlanması için süre verilmesi gerekir. Taraf teşkili sağlanmadan yargılamanın devamı mümkün değildir.”

Dikkat edilirse alıntılanan kararda ek tasfiye değil, ihya kavramı kullanılmıştır. Zira TTK Geçici m. 7 kapsamında hatalı olarak gerçekleşen tespitlerde, şirketin ihyasının ek tasfiyeye yönelik olması şart değildir. Yargıtayın konuyla ilgili diğer bazı kararları bütün olarak ele alındığında, TTK Geçici m. 7 kapsamında ihya kavramının ek tasfiyeye indirgenmediği, bunun yerine, şirketin yeniden tüzel kişiliğini kazanmasını sağlayan bir imkân olarak ele alındığı anlaşılmaktadır⁶⁷. Nitekim TTK Geçici m. 7 kapsamında usulsüz tebligata dayanan terkin işleminin iptaline konu olan bir kararda (11. HD, 20.11.2017, E. 2016/8629, K. 2017/6341) bu husus açıkça anlaşılmaktadır⁶⁸. Kararın ilgili

65 Hatalı tespite yönelik açılan davaların büyük ölçüde resen terkine dayandığı noktasında bkz. Songur, s. 1023-1024, özellikle dn. 71.

66 Kararın tam metni için bkz. Yargıtay Karar Arama (Erişim: 31.01.2024). Ayrıca bkz. Songur, s. 1024, dn. 76.

67 Gerçekten de emsal yöndeki diğer daire kararlarına bakıldığında, TTK Geçici m. 7'deki usule aykırı olarak gerçekleşen terkinlerde, şirketin yeniden tüzel kişiliğinin kazanmasına yönelik ihya kararlarının verildiği görülmektedir (Yavuz, s. 114). Aynı yönde doktrinel görüşler için bkz. Songur, s. 1023; Ayyıldız, s. 94-96; Kervankıran, s. 406. Tüm bu yazarlar haklı olarak TTK m. 547'de ek tasfiye talebi için “zorunluluk” kistasının, buna karşılık TTK Geçici m. 7'de ihya başvurusu için haklı sebep kistasının aranmasını gerekçe göstermekte ve TTK Geçici m. 7'nin ek tasfiyeden daha geniş bir anlama sahip olduğunu savunmaktadır.

68 Kararın tam metni için bkz. Yargıtay Karar Arama (Erişim Tarihi: 06.02.2024). Aynı yönde bir başka karar için bkz. 11. HD, 15.06.2020, E. 2020/1592, K. 2020/2881 [Kazancı İçtihat (Erişim Tarihi: 04.03.2024)].

kısmı şöyledir: “ *Dava, ... İşlem Mühendislik Ltd. Şti'nin ihyası ile yeniden ticaret siciline kaydı istemine ilişkindir. Davacı, ihyası istenen şirketin halen ticari faaliyetinin devam ettiğini, davalı tarafından usulüne uygun bir bildirim yapılmaksızın resen terkin edildiğini ileri sürmüştür... Somut olayda... Ticaret Sicil Müdürlüğüne gönderilen cevabi yazı ekindeki belgelerde sadece Ticaret Sicil Gazetesi ilanı bulunmakta olup TTK'nin geçici 7. maddesinin 4/a fıkrasında gösterildiği gibi ayrıca ilgililere ihtar gönderildiğine ilişkin bir belge sunulmamıştır. Bu durumda resen terkin işlemi yapılan şirketin temsil ve ilzam ile yetkilendirilmiş yöneticilerine ihtar gönderilmediği, şirketin sicil kaydının usulüne uyulmadan silindiği anlaşıldığından mahkemece, şirketin ihyası ile yeniden ticaret siciline tesciline karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken ticaret siciline tescil işleminin ek tasfiye ile sınırlı tutulması ve ihya edilen şirkete yöneticisi dışında tasfiye memuru atanması yerinde olmamış, bozmayı gerektirmiştir...*”

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise 13.12.2023 tarihli kararında (E. 2023/340, K. 2023/1236) TTK Geçici m. 7'deki ihya kavramını oldukça dar yorumlamış ve kolaylaştırılmış usulle veya tasfiyesiz yöntemle terkin edilen şirketlerin ek tasfiye söz konusu olmadan yeniden hukuk dünyasına dönmesi şeklinde değerlendirmiştir. Kararda ilgili yorumun geçtiği kısım şöyledir⁶⁹: “... *Esasen bu tür sebeplere dayalı olarak açılan davada şirketin ihyasını talep eden davacı, ticaret sicil müdürlüğüne münfesihi kabul edilerek terkin edilen şirketin varlığını devam ettirdiğini veya resen terkin sürecinin hukuka aykırı olarak işletildiğini ileri sürerek bir nevi gerçekleştirilen terkin işleminin iptalini istemekte olup davanın kabulü hâlinde verilecek olan ihya kararı da şirketin terkin işleminin iptali niteliğinde olacaktır. Buradan hareketle hukuka aykırı terkin işlemi nedeniyle 6102 sayılı Kanun'un Geçici 7 nci maddesinin onbeşinci fıkrasına dayalı olarak açılan dava sonrasında verilecek ihya kararı, 6102 sayılı Kanun'un 547 nci maddesi anlamında ek tasfiye olarak nitelendirilemez. Zira hukuka aykırı şekilde anılan geçici madde kapsamında terkin edilen şirketin ihyasında amaç, eksik kalmış tasfiye işlemlerinin tamamlanarak şirketin tekrar ticaret sicilinden silinmesinden ziyade hukuka aykırı terkin işleminin iptaliyle şirketin usulsüz terkin öncesindeki hukuki statüsüne kavuşturulmasıdır. Böyle bir karar sonrasında ihyasına karar verilen şirket, herhangi bir şekilde tasfiye aşamasına girmeksizin hukuken varlık kazanır...*”

69 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 13.12.2023 tarihli ve 2023/340 E., 2023/1236 K. sayılı kararı (Karar için bkz. Lexpera, Erişim Tarihi: 13.02.2024).

Kanımızca, TTK Geçici m. 7'deki "ihya" kavramını daha önce vurguladığımız üzere, bazı hallerde ek tasfiyeyi içerecek şekilde üst kavram olarak kabul etmek isabetli olur. Zira somut uyuşmazlığın niteliğine göre, TTK Geçici m. 7 kapsamında ek tasfiye gerektirmeyen bir ihya talebinde bulunulabileceği gibi, ek tasfiyeyi sağlamak adına da böyle bir talepte bulunulabilir. Bu sebeple TTK Geçici m. 7 tecrübesine göre ihyayı, her zaman ek tasfiyenin ikamesi olarak düşünmemek gerekir.

b. TTK Geçici m. 7 Kapsamında Terkin Edilen Şirketlerin Ek Tasfiyesi

TTK Geçici m. 7 uyarınca sicilden terkin edilen şirketin daha sonra borcu veya malvarlığı değeri ortaya çıkmışsa artık ihya davasının konusu, ek tasfiye işlemini de kapsar. Bu durumda mahkemece ihya kararının ek tasfiye işlemi ile sınırlı olarak verilmesi ve ek tasfiyeyi yapacak tasfiye memurunun atanması gerekir⁷⁰. Bu gibi hallerde, TTK Geçici m. 7/XV ile ek tasfiyeyi düzenleyen TTK m. 547 kuralını birlikte uygulamak gerekir.

Bununla birlikte HGK, bir önceki alt başlıkta zikrettiğimiz 13.12.2023 tarihli kararında (E. 2023/340, K. 2023/1236), TTK Geçici m. 7 kapsamında hangi yöntem uygulanmış olursa olsun (kolaylaştırılmış tasfiyeyle veya tasfiyesiz terkin), daha sonra ek tasfiye gereken durumlarda, terkin işleminde usulsüzlük bulunsa dahi, usulsüzlüğün tespitinin ve terkin kaydının iptalinin (şirketin ihyasının) istenmesinde hukuki yararın bulunmadığını, mahkemelerin bu tür araştırmalara girmeden, TTK 547 kapsamında doğrudan ek tasfiyeye hükmedebileceği sonucuna ulaşmıştır⁷¹. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir: "... Yukarıda da bahsedildiği üzere ek tasfiye, şirketin tasfiyesinin tamamlanıp kapanarak şirketin ticaret sicilinden terkin sonrası başkaca tasfiye tedbirlerinin alınmasının zorunlu olduğunun anlaşılması hâlinde başvurulabilecek bir tedbirdir. Şirket ticaret sicilinden terkin edildikten sonra tasfiye işlemlerinin eksik yahut kanuna aykırı yapıldığının anlaşılması, şirkete ait tasfiye aşamasında değerlendirilmemiş mal varlığı değerlerinin bulunması, organlara karşı sorumluluk davası açılması, şirkete karşı açılmış dava veya icra takibinin bulunması gibi şirketin hukuken temsilinin gerektiği durumlarda ek tasfiyeye gidilebilmesi mümkündür. Bu kapsamda 6102 sayılı Kanun'un Geçici 7 nci maddesi gereğince bir şirket hızlı bir tasfiyeyle veya bazı hâllerde tasfiyesiz olarak ticaret sicilinden silinmiş olsa da 6102 sayılı Kanun'un 547 nci maddesi gereğince ek tasfiyesine karar verilmesi mümkündür. Hatta davacı 6102 sayılı Kanun'un Geçici 7

⁷⁰ Şener, *Ek Tasfiye*, s. 245.

⁷¹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 13.12.2023 tarihli ve 2023/340 E., 2023/1236 K. sayılı kararı (Lexpera, Erişim Tarihi: 04.03.2024).

nci maddesi gereğince yapılan işlemin usulsüz olduğunu ileri sürerek şirketin ihyasını talep etse de dava açmadaki amacına 6102 sayılı Kanun'un 547 nci maddesi gereğince verilecek ek tasfiye ile ulaşabilecekse 6102 sayılı Kanun'un Geçici 7 nci maddesi gereğince yapılan işlemin usulsüz olup olmadığının tespit edilmesinde ve şirketin ihyası kapsamında terkin işleminin iptaline karar verilmesinde hukuki yararı bulunmamaktadır. Böyle bir durumda mahkemece, 6102 sayılı Kanun'un Geçici 7 nci maddesi gereğince yapılan işlemlerin kamu düzeniyle ilgili olmadığı hususu da gözetilerek davacı tarafından şirketin ihyası talep edilmiş olsa dahi şartlar oluşmuş ise 6102 sayılı Kanun'un 547 nci maddesi gereğince şirketin ek tasfiyesine karar verilmelidir..."

Kanımızca, TTK Geçici m. 7 kapsamında "kolaylaştırılmış tasfiye" sonucunda terkin edilen şirketin ihyası ve ek tasfiyesi gündeme geldiğinde, TTK Geçici m. 7/ XV ve TTK m. 547 hükmünü birlikte uygulamak gerekir. Şu hâlde, "kolaylaştırılmış yöntemle tasfiye ve terkin edilen" şirketlerin yine TTK Geçici m. 7'nin getirdiği imkanlardan ve usul ekonomisinden yararlanılarak kolaylaştırılmış yöntemle ek tasfiyeleri gerçekleştirilebilir. Her ne kadar ek tasfiye gerektiren hallerde, TTK Geçici m. 7'ye dayanan terkin işleminin iptalinde hukuki yararın bulunmadığına dair Yargıtayın geliştirdiği içtihadı hak veriyor olsak da bu kabul, ek tasfiye sürecinde kolaylaştırılmış tasfiye yönteminin uygulanmasına engel olmaz.

Diğer taraftan, TTK Geçici m. 7 kapsamında şirket "resen terkin edilmişse" ihyâ ile birlikte ek tasfiyeden bahsetmek artık mümkün olamamalıdır. Bunun yerine şirketin ihyası ve (olağan) tasfiyesinden söz etmek daha doğru olur⁷². Zira ekten bahsedebilmek için bir asıl gerekir, dolayısıyla yalnızca tasfiye edilen bir şirketin, ek tasfiyesi gündeme gelebilir. Ayrıca bu son ihtimalde, terkinin usulsüz olduğu iddiasıyla işlemin iptali ile şirketin ihyasını dava etme noktasında artık hukuki yarar bulunur.

2. Usul Hukukuna Yönelik Geliştirdiği İçtihatlar

a. İhyâ Davalarının Çekişmesiz Yargıya Konu Olup Olmadığı Tartışması

Öğretideki bir kabule göre, özellikle ek tasfiyeyi konu edinen ihyâ davalarını ne tespit ne eda ne de inşai dava niteliğinde saymak mümkündür. Bu sebeple bu tür uyuşmazlıkların çekişmesiz yargı işi olup olmadığı sonucunu değerlendirmek gerekir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁷³ m. 382 uyarınca, bir uyuşmazlığın çekişmesiz yargıya konu olması için ilgililer arasında çekişme bulunmaması, ilgililerin ileri sürebileceği herhangi bir hakkının olmaması veya

⁷² Bu yönde bkz. Songur, s. 1026-1027.

⁷³ RG, 04.02.2011, S. 27836. Bundan böyle kısaca "HMK" olarak anılacaktır.

hâkimin resen harekete geçmesi ölçütlerinden biri veya birkaçının bulunması gerekir. Gerçi ek tasfiye talebinde bulunan tarafın ilgili olduğunu kanıtlamak için alacağının veya şirketin dağıtılmamış malvarlığının bulunduğunu iddia etmesi ve bunu inandırıcı delillerle kanıtlanması gerekir. Ancak bu taleplerin ek tasfiye davasından ziyade asıl davadaki uyuşmazlığın konusu olduğu, bu sebeple ek tasfiye taleplerinde, aslında gerçek anlamda bir hakkın ileri sürülmediği belirtilmektedir⁷⁴.

Çekişmesiz yargı işi görüşü dikkate alındığında, bunun konumuz bakımından en önemli sonucu, Bölge Adliye Mahkemelerince verilecek olan kararların temyiz edilemez, yani kesin niteliğe bürünmesidir (HMK m. 362/I-ç).

Bununla birlikte Yargıtay 11. HD, yerleşik kararlarında öğretinin aksi bir tutum sergileyerek özelde TTK Geçici m. 7 kökenli olan, genelde tüm ek tasfiye uyuşmazlıklarını çekişmesiz yargı işi olarak görmemektedir. Nitekim 11 HD, bir kararında (20.02.2023, E. 2023/1070, K. 2023/953) bu hususu açıkça vurgulamıştır⁷⁵. Bu kararın ilgili kısmı şöyledir: “... Bölge Adliye Mahkemesince, İlk Derece Mahkemesi kararının istinaf edilmesi üzerine kararın kaldırılması suretiyle şirket ihyası talebinin kabulüne yönelik verilen 05.10.2022 tarihli kararın kesin olduğundan bahisle 23.12.2022 tarihli ek karar ile davalının temyiz başvurusunun reddine karar verilmiş ise de, Dairemizin yerleşmiş kararlarına göre Ticaret Sicil Müdürlüklerinin 6102 sayılı Kanun’un 547 nci maddesine göre açılan ihya davasında yasal hasım olması ve açılan davada da ... (Ticaret Sicil Müdürlüğü)...’nün davalı olarak gösterilmesi sebebiyle dava çekişmesiz yargıya tabi olmadığından Bölge Adliye Mahkemesince verilen 05.10.2022 tarihli karar kesin nitelikte değildir. Bu sebeple Bölge Adliye Mahkemesinin 23.12.2022 tarihli ek kararının bozularak kaldırılıp davalı vekilinin temyiz itirazlarının incelenmesine geçilmiştir...”

b. Davanın Kime Yönelileceği Meselesi

TTK Geçici m. 7’nin uygulanması noktasında, usul hukuku açısından asıl tartışma, ihya davalarında kimin hasım gösterileceği ve yargılama giderlerinden kimin sorumlu tutulacağı konusunda çıkmıştır.

74 Bu yönde bkz. Merve Hayran-Polat, “Ek Tasfiye Amacıyla Şirketin Yeniden Tescilinin Talep Edildiği Yargılamada Uygulanacak Olan Yargılama Usulünün Değerlendirilmesi”, *Adalet Dergisi*, Cilt 2, Sayı 69, 2022, s. 503; Nesibe Kurt-Konca, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Asliye Ticaret Mahkemeleri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı 15, 2023, s. 112. Üçışık, Çelik de tüzel kişiliği sona eren şirketin ihyası için doğrudan ticaret mahkemesine başvurabileceğini, tasfiye memuruna veya ticaret sicil memurluğuna husumet yöneltilmesine gerek olmadığını ileri sürerek çekişmesiz yargı işi görüşüne katılmıştır (Güzin Üçışık; Aydın Çelik, *Anonim Ortaklıklar Hukuku*, II. Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 757).

75 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 20.02.2023 tarihli ve 2023/1070 E., 2023/953 K. sayılı kararı (Kararın tam metni için bkz. Lexpera, Erişim Tarihi: 20.02.2024).

Yargıtay kararlarına bakıldığında, şirketin terkin edilme yöntemine göre davalı tarafın değişebileceği anlaşılmaktadır. Gerçi Yargıtaya konu olan kararlarda tercih edilen bazı terminolojik vurgular ilk etapta anlam karışıklığına yol açmıştır. Ancak daha sonraki kararlarda, ayırım daha belirgin hale gelmiştir. Buna göre, TTK Geçici m. 7 kapsamında kolaylaştırılmış tasfiye ile terkinin gerçekleştiği hallerde tasfiye memurlarıyla birlikte ilgili ticaret sicil müdürlüğünün de ihya davalarında davalı olarak gösterilmesi, tasfiyesiz ve resen gerçekleşen terkinlerde ise davanın sadece ilgili ticaret sicil müdürlüklerine yöneltilmesi esası benimsenmiştir.

Buna karşılık, Yargıtay 11. HD vermiş olduğu bir kararda (14.09.2017, E. 2017/2945, K. 2017/4387) TTK Geçici m. 7 kapsamında “resen” terkin edilen bir şirketin ihyasında davanın sadece ticaret siciline yöneltilmiş olmasını bozma sebebi saymıştır⁷⁶. Bu karar şöyledir: “... Davacı vekili, davalı şirket ile müvekkili arasında ... 11. İş Mahkemesinin 2014/3 esasında devam eden alacak davası olduğunu, davanın sonuçlanması beklenmeden şirketin ticaret sicilden terkin edildiğini, bunun üzerine anılan mahkemece ihya davası açmak üzere süre verildiğini belirterek şirketin ihyasına karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece tüm dosya kapsamına göre, tasfiye suretiyle sicilden terkin edilen şirketi tasfiye memuru temsil ettiğinden husumet yasal hasım olan Ticaret Sicil Müdürlüğüyle birlikte tasfiye memuruna da yöneltilmek zorunda olduğu ve tasfiye memurunun davada hasım olarak gösterilmediği gerekçesiyle husumet eksikliği nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmiştir. Kararı davacı vekili temyiz etmiştir. Dava, 6102 s. TTK'nın geçici 7. maddesi uyarınca ticaret sicilden re'sen terkin edilen şirketin ihyasına ilişkin olup, davada husumet, ihyası istenilen şirketin son olarak görev yapan tasfiye memuru ya da tasfiye kurulu ile ticaret sicil memurluğuna yöneltilmelidir. Somut olayda tasfiye memuruna husumet yöneltilmemiştir. Bu durumda mahkemece, davacıya, tasfiye memuru hakkında dava açması için süre verilmesi, verilen sürede dava açılması halinde iş bu dava ile birleştirilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, husumet eksikliği nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir...”

Fakat aynı daire, bir gün önceki onama kararında (13.09.2017, E. 2017/2557, K. 2017/4336), sanki tam aksi sonuca ulaşmış gibi bir izlenim doğurmuştur⁷⁷. Bu kararın ilgili kısmı ise şu şekildedir: “... 6102 sayılı TTK'nın geçici 7. maddesi uyarınca terkin edilen şirketlerin ihyası için açılacak davada husumetin sadece terkin işlemini yapan Ticaret Sicil Müdürlüğüne yöneltilmesinin gerekli ve yeterli olduğu, bu durum karşısında, birleşen davada ihyasına karar

⁷⁶ Karar için bkz. Yargıtay Karar Arama (Erişim Tarihi. 13.02.2024).

⁷⁷ Karar için bkz. ve karşı. Yargıtay Karar Arama (Erişim Tarihi. 13.02.2024).

verilmesi istenen ve ticaret sicilinden terkin edilmiş bulunan şirkete husumet yöneltilmeyeceği gerekçesiyle davalı ... hakkındaki ihya davasının kabulü ile, davalı şirket hakkındaki ihya davasının pasif husumet ehliyeti yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiştir. Kararı davacı vekili temyiz etmiştir. Dosyadaki yazılara, mahkemece uyulan bozma kararı gereğince hüküm verilmiş olmasına ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davacı vekilinin bütün temyiz itirazları yerinde değildir...”

Son kararın bütününe bakıldığında, ihyası istenen şirketin tasfiyesiz bir şekilde resen terkin edildiği sonucuna yorum yoluyla ulaşılabilmektedir. Bu ayrıntı göz ardı edildiğinde, 11. HD'nin birer gün arayla taban tabana zıt kararlar vermiş olduğu sonucuna ulaşılabılır. Kanımızca bu yanılısamaya sebep olan etmen, ilk kararda (yani 14.09.2017 tarihli kararda) kullanılan terminolojidir. Zira kararın içeriğinden şirketin TTK Geçici m. 7 kapsamında kolaylaştırılmış tasfiye ile terkin edildiği anlaşılmasına rağmen, karar metninde şirketin tasfiyesiz olacak şekilde “resen” terkin edildiği belirtilmiştir. Şu hâlde aslında iki karar arasında bir çelişki yoktur. Dolayısıyla Yargıtay'a göre, kolaylaştırılmış tasfiye ile terkine bağlı ihyalarda, davayı sicil müdürlükleriyle birlikte son tasfiye memurlarına⁷⁸, tasfiyesiz terkine bağlı ihyalarda ise sadece ticaret sicil müdürlüklerine yöneltmek gerekir⁷⁹.

78 Ek tasfiye davalarında, tasfiye memurları ve ilgili ticaret sicil müdürlüğünün yanı sıra “ticaret ve sanayi il müdürlüğünün” davalı olarak gösterilemeyeceği hususunda ayrıca bkz. 11. HD, 27.05.2002, E. 2022/1581, K. 2022/5262 (Şener, *Ek Tasfiye*, s. 86). Keza bu tür davaların tüzel kişiliği bulunmayan şirkete karşı yönetilmesinin mümkün olmaması noktasında bkz. 11. HD, 26.10.2015, E. 2015/4238, K. 2015/11012 [Gönen Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler, Cilt III* (Madde 452-644), Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 2760]. Buna karşılık ek tasfiyede çift unsur doktrininin kabul eden görüş uyarınca, terkin edilen şirketin malvarlığı bulunuyorsa tüzel kişiliği son bulmuş olmayacağından, ek tasfiye davasının şirket aleyhine açılması gerekir (Şener, *Ek Tasfiye*, s. 89; Oruç Hami Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 662. Aynı yönde bkz. Kervankıran, s. 408; Asuman Yılmaz, “Anonim ve Limited Şirketlerde Tasfiye”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 32, Sayı 2, 2016, s. 154-155). Fakat Yargıtay'ın istikrar arz eden kararlarından anlaşıldığı üzere, davalı tarafın tespiti noktasında bu doktrin kabul görmemektedir. Örneğin bkz. HGK, 10.06.2009, E. 2009/11-173, K. 2009/247; HGK, 14.03.2012, E. 2011/850, K. 2012/147 [Lexpera (Erişim Tarihi: 04.03.2024)]; 10. HD, 09.06.2022, E. 2022/4923, K. 2022/8833 [Kazancı İçtihat (Erişim Tarihi: 04.03.2024)]. Yargıtay, kimi kararlarında ise çift unsur doktrininin benimsemekle birlikte, terkin edilen şirketin ihyasının istenebileceği ve bu tür davalarda son tasfiye memurları ile ticaret sicil müdürlüğünün hasım gösterileceğini belirterek yerleşik kararları istikametinde görüş bildirmiştir. Nitekim bkz. ve karşı. HGK 06.06.2007, E. 2007/358, K. 2007/337; 13. HD, 11.03.2020, E. 2018/3625, K. 2020/3183 [Kazancı İçtihat (Erişim Tarihi: 04.03.2024)].

79 Resen terkinde sadece ticaret sicil müdürlüğünün davalı olarak gösterilmesinin yeterli olduğuna ilişkin diğer kararlar için bkz. ve karşı. 11. HD, 04.10.2016, E. 2106/7653, K. 2016/7762; 11. HD, 09.02.2016, E. 2016/422, K. 2016/1182; 11. HD, 30.09.2015, E. 2015/9608, K. 2015/9685 (Eriş, C. III, s. 2758-2759, 2761).

Bunun dışında Yargıtay, kolaylaştırılmış tasfiyeyle terkin edilen şirketlerin ihyasını konu alan kararlarında, başlangıçta ticaret sicil müdürlüklerinin davalı olarak gösterilip tasfiye memurlarının davalı gösterilmemesini bir eksiklik olarak kabul etmekle birlikte, dava sırasında tasfiye memurlarına tebligat gönderilip onların da davaya dahil edilmeleri sağlanarak söz konusu eksikliğin giderilebileceğini belirtmiştir. 11. HD'nin bu yöndeki bir kararı (02.11.2009, E. 2009/7022, K. 2009/11182) şöyledir⁸⁰: “... İhya davalarında, sicilden terkin edilen şirkete değil, en son görev yapan tasfiye memuru ya da memurlarına, yasal hasım konumunda olan ticaret sicil memurluğu ile birlikte husumet yönetilmesi gerekmektedir. Dava dilekçesinde ihyası istenen şirket ve ticaret sicil memurluğu davalı olarak gösterilmiştir. İhyası istenilen şirketin dava sırasında mahkemece sicil dosyasından tasfiye memuru olduğu belirlenen H. Ç.'ye tebligat yapılmış olup gerçek hasım davaya dahil edilmiş, taraf teşkilindeki eksiklik bu şekilde giderilmiştir. Tasfiye memuru ve ticaret sicil memurluğu karar başlığında davalı olarak gösterilmemişse de, bunun mahallinde düzeltilip karar başlığına eklenmesi mümkün bulunmaktadır...”

c. Yargılama Giderlerinden Sorumluluk

Yargılama giderleri bahsinde ise ilk derece ve istinaf mahkemeleri, ticaret sicil müdürlüklerini yasal hasım kabul edip HMK m. 326 kapsamında giderleri davaya yükleme eğilimi göstermişlerdir. Hal böyleyken konuyla ilgili Yargıtayın çok çeşitli kararlarına rastlanmaktadır. Gerçekten de yüksek mahkeme kimi kararlarında sadece ticaret sicil müdürlüğünün hasım olmasını yeterli görmüş ve hiçbir ayrıma gitmeksizin yargılama giderlerinden kurumu sorumlu tutmuştur. Örneğin Yargıtay bir kararında (11. HD, 10.04.2017, E. 2017/1238, K. 2017/2025) kolaylaştırılmış tasfiye sonucunda terkin edilen bir şirketin TTK m. 547 uyarınca ihyası ile ek tasfiyesine hükmeden ve yargılama giderlerini davada hasım olması sebebiyle ticaret sicil müdürlüğüne yükleyen alt derece mahkemesinin kararını onamıştır⁸¹. Bu karar şöyledir: “... Davacı vekili, davalı şirket çalışanı ...'ın 12/08/1994 tarihinde geçirdiği iş kazası sonucu vefatı nedeniyle bakiye alacak için ... 4. İş Mahkemesi'nin 2006/567 Esas sayılı dosyası ile dava açıldığını, şirketin 31/07/2013 tarihinde resen sicilden terkin edildiğini belirterek, davalı şirketin ihyasına karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı ... Sicil Müdürlüğü vekili, müvekkil kurumun ilgili yasalar çerçevesinde işlem yaptığını, yapılan işlemlerde ve davanın açılmasında müvekkilinin kusur ve sorumluluğunun bulunmadığını savunarak davanın müvekkili yönünden reddine karar verilmesini istemiştir... Mahkemece ...Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'nin ... TTK'nun 547. maddesi gereğince ihyasına, TTK'nun geçici 7. maddesine göre re-

⁸⁰ Karar için bkz. Şener, *Ek Tasfiye*, s. 87.

⁸¹ Kararın tam metni için bkz. Yargıtay Karar Arama (Erişim Tarihi: 15.02.2024).

sen terkin işlemi yapan Ticaret Sicil Müdürlüğü'nün yargılama giderlerinden, vekalet ücretinden sorumlu tutulması gerektiği gerekçesiyle davalı müdürlüğün yargılama giderleri ile vekalet ücretinden sorumlu tutulmasına karar verilmiştir... Kararı, davalı ... Sicil Müdürlüğü vekili temyiz etmiştir. Dosyadaki yazılara, mahkemece uyulan bozma kararı gereğince hüküm verilmiş olmasına ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davalı ... Sicil Müdürlüğü vekilinin bütün temyiz itirazları yerinde değildir..."

Buna karşılık Yargıtay 11. HD, bir diğer kararında (22.07.2017, E. 2017/2229, K. 2017/4022) TTK Geçici m. 7'ye aykırı işlemlerde bulunan sicil müdürlüğünün yargılama giderlerinden sorumlu tutulması gerektiği sonucuna ulaşmış ve bu tezi doğrultusunda istinaf mahkemesinin kararını bozmuştur⁸². Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir: "...Bölge Adliye Mahkemesince davalı ... müdürlüğünce gerçekleştirilen re'sen terkin işleminden önce ihyası istenen şirket hakkında açılmış bir davanın varlığı kabul edildiğine göre, terkin işlemi 6102 sayılı TTK geçici 7. maddenin 2 fıkrasına uygun düşmemektedir. Öte yandan, dava dosyası içerisindeki sicil evrakında terkin işleminden önce geçici 7. maddenin 4. fıkrasının a bendi uyarınca yapılmış bir ihtara rastlanılmamıştır. Bu hususlar birlikte gözetildiğinde Ticaret Sicil Müdürlüğünün resen terkin işlemi anılan yasaya uygun olmadığından, İlk Derece Mahkemesince verilen kararda yargılama giderlerinin HMK'nın 326. maddesi uyarınca davalı üzerinde bırakılması gerekirken, bu hususa yönelik davacının istinaf başvurusunun reddine karar verilmesi doğru olmamıştır. Bu nedenle, davacının temyiz itirazlarının kabulü ile Bölge Adliye Mahkemesinin davacının istinaf başvurusunun reddine ilişkin kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir..." Dikkat edilirse 11. HD, bu son kararında TTK Geçici m. 7'nin tatbikinde kusuru bulunması durumunda ticaret sicil müdürlüğünü yargılama giderlerinden sorumlu tutma eğilimi göstermiştir. Aynı daire, 28.09.2015 tarihli kararında (E. 2015/9165, K. 2015/9560) bu vurguyu daha net bir biçimde yapmıştır⁸³. Bu karar kısaca şöyledir: "... Davacı ortak, dava

82 Kararın tam metni için bkz. Yargıtay Karar Arama (Erişim Tarihi: 15.02.2024). Aynı yöndeki bir başka karar için bkz. 11. HD, 18.09.2017, E. 2017/3041, K. 2017/4471 (Kervankıran, s. 399, dn. 6).

83 Karar için bkz. Eriş, Cilt. III, s. 2761-2762. 11. HD, aynı mantıktan hareketle TTK Geçici m. 7'nin uygulanmasında kusuru bulunmaması halinde, ticaret sicil müdürlüğünün yargılama giderlerinden sorumlu tutulamayacağına yönelik kararlar da vermiştir. Örnek olarak bkz. 11. HD, 23.01.2017, E. 2017/17, K. 2017/438: "... Mahkemece şirketin terkin tarihinden sonra açılan davada davalı konumunda olan terkin edilen şirketin haklı nedenle ihyası gerektiği kabul edilmiş, masraf ve ücreti vekaletten davalı Ticaret Sicil Müdürlüğüne yüklenilmesine karar verilmiştir. Ancak ihya konusunda haklı sebep kabul edilen davacının açmış olduğu dava, Ticaret Sicil Müdürlüğünün TTK'nın geçici 7. maddesine göre derdest bir dava yokken yaptığı terkin işleminden sonra açılmış olduğundan davalı Ticaret Sicil Müdürlüğünün yargılama gideri ve ücreti vekaletten sorumlu olması doğru görülmemiştir..." [Kazancı İçtihat (Erişim Tarihi: 04.03.2024)].

dışı şirketin ihyasını istemiştir. Mahkemece 6102 sayılı TTK'nın (Geçici) 7'nci maddesi uyarınca sicilden terkin edilen şirketin, faaliyetleri devam ettiği gerekçesi ile ihyası ile ayrıca ihyaya ilişkin hükmün kesinleşmesi halinde, Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayınlanmasına, masrafların davacıdan karşılanması karar verilmiştir. Somut olayda, dosyadaki bilgi ve belgelerden, sicilden terkin edildiği tarihte ve öncesinde dava dışı G.S İnş. Malz. Tic. ve San. Ltd. Şti.'nin faaliyetini sürdürdüğü açık olup, 6102 sayılı TTK'nın geçici 7/2. maddesindeki kısıtlayıcı hükme rağmen, sicilden yolsuz bir şekilde terkin edilmesinde davalı ticaret sicil müdürlüğünün kusurlu olduğunun kabulü ile, ihya kararının ilanına ilişkin masraftan davalının sorumlu tutulması gerekirken, masrafın davacıdan tahsiline karar verilmesi doğru görülmemiş ve hükmün bu sebeple bozulması gerekmiştir...”

Ancak 11. HD diğer bazı kararlarında, TTK Geçici m. 7'nin uygulanmasından doğan uyuşmazlıklarda ticaret sicil müdürlüğünün “yasal hasım” olmasını göz önünde tutarak başkaca hiçbir ayrıma gitmeksizin yargılama giderlerinden sorumlu tutulamayacağına hükmetmiştir. Örneğin 11. HD, 04.04.2016 tarihli kararını (E. 2016/2926, K. 2016/3585) gerekçelendirirken bu hususta yaptığı vurgular dikkat çekicidir⁸⁴. Bu kararın ilgili kısmı şöyledir: “... Davacı limited şirket müdürü, şirketin vergi borçlarını ödediğini, davalı ticaret sicil müdürlüğünün TTK'nın geçici 7'nci maddesi uyarınca şirketin resen sicilden terkin edildiğini öne sürerek şirketin yeniden tesciline karar verilmesini istemiş ve davanın kabulü kararını, davacı temyiz etmiştir... Davalı Ticaret Sicil Memurluğu bu davada yasal hasım olduğundan yargılama giderleri ve vekalet ücretinden sorumlu tutulamayacaksa da davanın kabulü halinde davalı lehine vekalet ücretine hükmedilemez. Mahkemece, davanın kabulüne karar verildiğine göre davalı Ticaret Sicil Memurluğu yararına vekalet ücreti takdir edilmesi doğru olmamış, kararın bu yönden de bozulmasını gerektirmiştir...” Buna karşılık aynı daire kanımızca daha isabetli olan bir başka kararda (29.01.2007, E. 2005/14259, K. 2007/927) , ticaret sicil müdürlüğünü yasal hasım olması ve daha da önemlisi davaya sebebiyet vermemesi (davanın açılmasında kusurunun bulunmaması) nedeniyle yargılama giderlerinden sorumlu tutmamıştır.

84 Kararın tam metni dikkatle okunduğunda, ticaret sicil müdürlüğünün TTK Geçici m. 7'yi hatalı tatbik ettiği şeklinde bir izlenim oluşmaktadır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 04.04.2016 tarihli ve 2016/2926 E., 2016/3585 K. sayılı kararı (Kararın tam metni için bkz. Lexpera, Erişim Tarihi: 04.03.2024); Eriş, C. III, s. 2758. Aynı yöndeki kararlar için bkz. 11. HD, 16.09.2015, E. 2015/8135, K. 2015/9347 (Eriş, Cilt. III, s. 2762).

Bu karar özetle şöyledir⁸⁵: “... *Dava, davalı şirket tüzel kişiliğinin ihyasına ilişkin olup, bu tür davalarda, davalılardan ticaret sicil memurluğu yasal hâsim konumunda bulunmasına göre, davanın açılmasına sebebiyet vermemiştir. Zira, sicilin, istem üzerine ihyaya ilişkin karar alıp, şirketi tekrar sicile tescil gibi bir görevi ve yükümlülüğü bulunmamakta olup, davalı sicilin, ihya davası açılmasına sebebiyet verdiği şeklinde değerlendirilemez. Dava, TTK'nun 36 ncı maddesine dayalı bir dava da olmadığından, sicil memurluğu aleyhine harç, yargılama giderleri ve vekalet ücretine hükmedilmemesi gerekir...*”

Kanımızca TTK Geçici m. 7 uygulamasından doğan uyuşmazlıklarda, ticaret sicil müdürlüklerinin, kabuk şirketlerin tespiti ve prosedürün uygulanması noktasında “kusurlu” olmaları, dolayısıyla ihya davalarına zemin hazırlamaları halinde, kendilerine yargılama giderleri yükletilmelidir⁸⁶. Hal böyleyken Yargıtay 11. HD, ilginç bir karara imza atmış (14.09.2015, E. 2015/7353, K. 2015/9186) ve TTK'nın Geçici m. 7/II'ye aykırı işlemin iptali durumunda, ilk oturumda davayı kabul etmeyen ticaret sicil müdürlüğünün HMK m. 312/II kapsamında vekâlet ücreti ile tüm yargılama giderlerinden sorumlu tutulacağına hükmetmiştir⁸⁷. Bu kararın ilgili kısmı şöyledir: “... *Dava, limited şirketin ihyası istemine ilişkin olup, mahkemece yukarıda özetlenen gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmiştir. Davada Ankara Ticaret Sicili Müdürlüğü'nün geçici 7. madde çerçevesinde yapılan terkin işleminin hatalı olduğundan bahisle karşı tarafa husumet yöneltmiş olup, mahkemece davacı Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından terkin edilen şirket aleyhine açılan davanın varlığına rağmen davalı Ankara Ticaret Sicili Müdürlüğü'nce yapılan terkin işleminin 6102 sayılı TTK Geçici 7/2 maddesine aykırı olarak gerçekleştiği saptandığına göre, davalı tarafından davanın ilk oturumda kabulünün söz konusu olmadığı, davaya karşı konularak müdürlük işleminin yerinde olduğundan bahisle davanın reddinin istendiği de nazara alındığında HMK'nın 312/2. maddesinin uygulanma koşullarının bulunmadığının kabulü gerekmele HMK'nın 326. maddesi uyarınca davacı lehine yargılama gideri ve bu arada vekalet ücretine de hükmedilmesi gerekirken aksi yönde karar verilmesi yerinde olmamış, davacı yanın bu yöne ilişkin temyiz itirazının kabulü ile yerel mahkeme kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir...*” Ancak belirtelim ki Yargıtayın bu kararında HMK m. 312/II'ye atıfta bulunması isabetli olmamıştır. Zira söz konusu kuralda, davanın açılmasında davalının

85 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 29.01.2007 tarihli ve E. 2005/14259, K. 2007/927 sayılı kararı (Kazancı İçtihat, Erişim Tarihi: 04.03.2024).

86 Ek tasfiye özelinde bkz. ve karşı. Nuri Erdem, “Türk Ticaret Kanunu md. 452-563”, Kemal Şenocak (Ed.), *Şirketler Hukuku Şerhi*, Cilt. 3, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 3732-3733.

87 Kararın tam metni için bkz. Yargıtay Karar Arama (Erişim Tarihi: 21.02.2024).

kusurlu olmama hali odak alınmıştır⁸⁸. Oysaki karara konu uyuşmazlıkta, TTK Geçici m. 7 prosedürünün ticaret sicil müdürlüğünce hatalı uygulanması nedeniyle terkin kaydının iptaline karar verilmiştir. Bu sebeple HMK m. 312/II kuralını, ticaret sicil müdürlüklerine herhangi bir kusur isnat edilememesi ihtimalinde ve kendilerini yargılama giderlerinden sorumlu tutmama noktasında dikkate almak gerekir.

Bununla birlikte kanun koyucu 2024 yılında, 7511 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m. 16 ile TTK Geçici m. 7/XV'e bir cümle eklemek suretiyle ihya davalarında ticaret sicili aleyhine yargılama giderlerine hükmedilemeyeceği esasını benimsemiştir.

B. Anayasa Mahkemesinin TTK Geçici m. 7 Kapsamında Mülkiyet Hakkına ve Etkili Başvuru Hakkına Yönelik İhlal Çerçevesinde Vermiş Olduğu İptal Kararının Analizi

1. Anayasa Mahkemesinin Mülkiyet Hakkına Dair Emsal Kararlarında Esas Aldığı İlkeler

Mülkiyet hakkı kenar başlıklı Anayasa m. 35, herkesin mülkiyet ve miras hakkına sahip olduğunu bildirmekle beraber, belirtilen hakların ancak kamu yararı çerçevesinde yasa ile sınırlanabileceğini ifade etmiştir⁸⁹. Burada öncelikle Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkının tanımında referans aldığı kavramları belirlemek gerekmektedir. Çünkü mülkiyet hakkının konusu olabilecek esasların tespiti önemlidir. Anayasa Mahkemesi, ekonomik değer ile ölçülebilen her çeşit malvarlığı kapsamında menkul, gayrimenkul malları ve bunların üstünde tesis edilmiş olan sınırlı ayni hakları, fikri hakları, icrası olanaklı her çeşit alacağı mülkiyet hakkının içinde yer alan birer unsur olarak kabul etmektedir⁹⁰. Yine Mahkeme, Anayasa'nın ortaya koyduğu mülkiyet hak-

88 HMK m. 312/II: "Davalı, davanın açılmasına kendi hâl ve davranışıyla sebebiyet vermemiş ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmiş ise yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmez."

89 Mülkiyet hakkı her ne kadar içeriği itibarıyla bir mutlak hak olarak kabul edilse de Anayasa'nın (35)'inci maddesinde düzenlenen şekliyle mülkiyet hakkının, sınırsız bir hak olarak tanımlanmamış olduğu ve mutlak hakların sahip olduğu genel tanımdan bağımsız bir şekilde yorumlanmak suretiyle buna bağlı olarak sınırlandırılabilirliği ifade edilmektedir (bkz. Any. Mhk., *Elegance Hotel Turizm İşletmeleri A.Ş.*, B. No: 2015/19953, T. 26.06.2019, §50, www.anayasa.gov.tr, Erişim Tarihi: 15.01.2024). Aynı hususu, Anayasa'nın (90)'uncü maddesi uyarınca yöntemine uygun bir biçimde taraf olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan Ek 1 nolu protokolün mülkiyetin korunması kenar başlıklı olan (1)'inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci tümü de tekrarlamaktadır. Buna göre, bir kimse sadece kamu yararı dikkate alınarak oluşturulan sebep ve yasada öngörülen şartlar ile uluslararası hukukun ortaya koyduğu genel esaslar çerçevesinde mal ve mülkünden yoksun bırakılabilmektedir.

90 Any. Mhk., *Dursun Kanber Eroğlu ve Diğerleri*, B. No: 2014/11724, T. 20.07.2017, §34; Any. Mhk., *Mahmut Duran ve Diğerleri*, B. No: 2014/11441, T. 01.02.2017, §60, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 15.01.2024).

kının güvencesinden yararlanılabilmesini, ancak ekonomik bir değere sahip ve icra edilmesi mümkün olan bir alacak kapsamında ortaya çıkan meşru bir beklentinin varlığının zorunluluğuna bağlı kılmaktadır⁹¹.

Anayasa m. 35/III'te, mülkiyet hakkının toplum yararına aykırı bir şekilde kullanılmasının mümkün olamayacağı da vurgulanmıştır. Ayrıca, Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler çerçevesinde belirlemiş olduğu üç önemli ölçüt bulunmaktadır ki, bunların araştırılması mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin durumların doğru bir biçimde tespit edilebilmesini de sağlamıştır⁹². Bu bağlamda Anayasa Mahkemesine göre, Anayasa m. 35/I uyarınca “*mülkten barışçıl yararlanma hakkının*”, devam eden ikinci fıkra uyarınca mülkten yararlanmanın hangi koşullarda sınırlandırılabilirliğini açıklayan “*mülkten yoksun bırakma*” durumunun esaslarının ifade edildiği belirtilmiş; devletin mülkiyet hakkının kullanımına yönelik sahip olduğu “*kontrol ve düzenleme*” yükümlülük ve ayrıcalığının varlığına dair sağlanmış olan olanağı vurgulanarak mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili olmak üzere üç ana unsurun altı çizilmiştir⁹³. Böylece, mülkiyetin kaybedilmesi sonucunu doğuracak olan mülkten yoksun bırakma ile kamu yararı esas alınarak mülkiyet hakkının kullanımının sınırlandırılması ile oluşacak olan mülkiyetin kontrolü kavramları, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin özel biçimleri olarak değerlendirilmektedir⁹⁴. Ek olarak kanımızca da Anayasa m. 35/III, mülkiyet hakkını kullananlardan çok bu hakkı düzenleyen devlet bakımından bir yükümlülük getirmiş, Anayasa m. 35/II ise mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin nasıl yapılacağına ilişkin devlet ve uygulayıcı idare nezdinde bir koşul zikretmiştir. Esasen, Anayasa Mahkemesi buna dair yorumunda mülkiyet hakkının kullanımının top-

91 Any. Mhk., E. 2015/39, K.2015/62, T. 01.07.2015, §21, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 17.01.2024).

92 Her ne kadar Anayasa m. 35'te usule ilişkin bir güvenceyle alakalı düzenlemeye yer verilmemiş olsa da, Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunması çerçevesinde yasa dışı, keyfi vs. bir müdahale nedeniyle ihlal iddiasında bulunan mülk sahibinin ilgili savını ihlal iddiasını inceleyecek olan makamlar nezdinde etkin bir şekilde öne sürebilmesinin de güvence kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini; mülkiyet hakkının usule dair olan güvencelerinin hem özel kişiler arasında meydana gelen hem de özel kişiler ile kamu arasında oluşan mülkiyete dair uyuşmazlıklarda uygulanabilir olacağını kabul etmektedir (bkz. Any. Mhk., *Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2015/12563, T. 24.05.2018, §§52-53; Any. Mhk., *Leyla Filho ve Thales De Almeida Martins Filho*, B. No: 2016/6292, §46, www.anayasa.gov.tr, Erişim Tarihi: 15.01.2024).

93 Any. Mhk., *Torsan Orman Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13677, T. 20.09.2017, §50; Any., Mhk., *Ford Motor Company*, B. No: 2014/13518, T. 26.10.2017, §45; Any. Mhk., *Antoine Balit ve Diğçerleri*, B. No: 2017/16211, T. 02.06.2020, §48, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 15.01.2024).

94 Any., Mhk., *Süleyman Kurtel*, B. No: 2016/1808, T. 22.01.2021, §45, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 17.01.2024).

lumun yararına aykırı olmayacak şekilde gerçekleşmesi gerektiğine işaret etmekte, devletin de bu maddeden hareketle mülkiyetin kullanımının toplumun yararını sağlar bir biçimde olabilmesi için gerekli düzenlemeleri⁹⁵ yapmakla görevli kılındığını bildirmektedir⁹⁶. Aynı şekilde, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması kenar başlıklı Anayasa m. 13'te de belirtilen temel haklara yönelik sınırlamanın madde içeriğinde açıklanan esaslar dahilinde, yani öze dokunma (hakkın kullanımının tamamen imkânsız hale getirilmesi) yasağını çiğnemeneden, Anayasa'nın ilgili maddelerinde ifade edilen sebepler doğrultusunda yasa ile yapılabileceğini vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi, müdahalenin yasa ile yapılabileceği esasının şekli anlamda bir yasal düzenlemenin varlığını zorunlu kıldığını, buna göre TBMM tarafından meydana getirilen şekli anlamda bir yasal düzenlemenin eksikliğinin mülkiyet hakkına yönelik müdahaleyi anayasal bir temele dayanmaktan yoksun bırakacağını kabul etmektedir⁹⁷. Burada Devletin sahip olduğu yükümlülük göze çarpmaktadır. Şöyle ki, Devlet, mülkiyet hakkının ihlal edilmemesi adına yasal düzenlemeleri yapmak zorunluluğunu taşımakla birlikte aynı zamanda mevzu hukuka rağmen meydana gelen ihlallerin sonuçlarını düzelterek hukuki uygulamaları da gerçekleştirmek durumundadır. Gerçekten Anayasa Mahkemesi de Devletin bu çerçevede sahip olduğu pozitif yükümlülükleri kapsamında mülkiyet hakkına müdahale edilmesini önleyen ve gerçekleşen müdahalenin ortaya koyduğu etkileri düzelterek önlemler alması gerektiğini vurgulamaktadır⁹⁸. Önemle belirtmek gerekir ki, her ne kadar Devlet mülkiyet hakkına yönelik düzenleme yetkisini haiz olsa da mülkiyet hakkına ilişkin olarak yapılacak her çeşit müdahalenin mutlak bir biçimde yasa ile düzenlenmesi gerekliliği, Devletin keyfi uygulamalara başvurmasına ve geniş bir hareket alanı tanıyan takdir yetkisine dayalı olarak hareket etmesine karşı önemli bir güvence olarak görülebilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yönelik olarak Anayasa m. 13 ve m. 35 hükümlerinde yer alan sınırlamanın yasa ile olması kuralını büyük bir titizlik ile ele almakta, bu kuralın temel hak ve özgürlüklere yönelik yapılan sınırlandırmaların vazgeçilemeyecek bir şartı olduğunu ifade etmekte, öyle ki sınırlamanın yasa ile gerçekleştirilmediği anlarda artık aranmakta olan diğer güvence esaslarının dahi değerlendirmeye alınmasının herhangi bir anlamının

95 Uygulamada Devletin vergi ve benzeri yükümlülüklerle ilişkin almış olduğu kararları, belirtilen düzenleme yetkisine örnek olarak gösterilebilmektedir.

96 Any. Mhk., *Ali Ekber Akyol ve Diğerleri*, B. No: 2015/17451, T. 16.02.2017, §47, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 15.01.2024).

97 Any. Mhk., *Ali Hıdır Akyol ve Diğerleri*, B. No: 2015/17510, T. 18.10.2017, §56, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 15.01.2024).

98 Any. Mhk., *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A.Ş.*, B. No: 2014/8649, T. 15.02.2017, §46, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 15.01.2024).

olmayacağını bildirmektedir⁹⁹.

Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına ilişkin ihlal değerlendirmesinde, özellikle hukuki belirlilik ve hukuki güvenlik kavramlarına da vurgu yapmıştır¹⁰⁰. Hukuk devletinde, hukuki belirlilik ve hukuki güvenlik ilkelerinin varlığı vazgeçilmez bir unsur olarak kabul edilmektedir¹⁰¹. Anayasa Mahkemesi hukuki belirlilik ilkesini, yasal düzenlemelerin idare edilenler nezdinde hiçbir kuşkuya neden olamayacak kadar açık ve anlaşılabilir olması ve bununla birlikte kamu adına irade açıklamasına yetkili olanların keyfi tutumlarına karşı koruyucu bir güvence durumunda olması biçiminde yorumlamıştır¹⁰². Hukuki güvenlik ilkesini de öngörülebilir nitelikte olan hukuk kuralları çerçevesinde bireylerin devlete karşı duydukları güven karşısında devletin yasalar nezdinde meydana getireceği düzenlemeler sonucunda kendisine duyulan güven duygusunu yıpratıcı sonuçlardan kaçınması olarak ifade etmiştir¹⁰³.

2. Anayasa Mahkemesinin Etkili Başvuru Hakkına Dair Emsal Kararlarında Esas Aldığı İlkeler

Temel hak ve hürriyetlerin anayasada tanınması ve düzenlenmesi, temel hak ve hürriyetlere yönelik sınırlamanın esaslarının hatta sınırlarının belirtirerek kabul edilmesi, temel hak ve hürriyetlerin ne birey ne de devlet tarafından kötüye kullanımının engellenmesi gibi hükümler; kendi eliyle oluşturduğu yasalara kendisinin de uyma yükümlülüğünü kabul eden hukuk devletleri için vazgeçilmez birer unsur olarak ifade edilebilmektedir. Ancak, sayılan düzenlemelerin varlığı yine de yeterli görülmemekte, aynı zamanda Devletin, temel

99 Any. Mhk., *Türkiye İş Bankası A.Ş.*, B. No: 2014/6192, T. 12.11.2014, §41; Any. Mhk., *Muratcan Kolçak*, B. No: 2016/5490, T. 12.06.2019, §48, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 15.01.2024).

100 Burada AİHM kapsamında da bir ekleme yapmak gerekmektedir. Gerçekten AİHM, mülkiyet hakkının korunmasına dair en önemli şartın, kamu makamlarınca mülkiyet hakkına yönelik yapılan müdahalenin hukuka dayanması gerekliliği olduğunu vurgulamaktadır (bkz. AİHM, *Iatridis/Yunanistan*, B. No: 31107/96, T. 25.03.1999, §58, www.echr.cor.int, Erişim Tarihi: 17.01.2024). AİHM'in hukuk devletinin temel ve sarsılmaz ölçütlerinden olan hukukun üstünlüğü ilkesinin egemen kılınmasına verdiği önem açıktır.

101 Hukuki belirlilik, idarenin meydana getirdiği işlem ve eylemlerin, hukuki dayanakları olan mevzuatta açıklanması ve bu esaslar çerçevesinde yine mevzuat hükümlerine uygun olarak gerçekleştirilmesi, dolayısıyla idare edilenler tarafından öngörülebilmesi demektir [Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, 2. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2018, (Anayasa) s. 220]. Hukuki güvenlik ise idare edilenlerin kendilerini bağlayıcı etkisi tartışmasız olan hukuk kurallarını önceden bilerek sosyal, kamusal yaşamda bu düzenlemelere göre hareket etmelerini, böylelikle kendilerini hukuki kurallara uygun davranmanın rahatlığı ve güvencesi içinde hissetmeleri olarak açıklanabilmektedir (Gözler, *Anayasa*, s. 220.).

102 Any. Mhk., E. 2013/39, K.2013/65, T. 22.05.2013, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 19.01.2024).

103 Any. Mhk., E. 2010/80, K.2011/178, T. 29.12.2011, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 19.01.2024).

hak ve hürriyetlere yönelik müdahalelere karşı başvuru yollarının etkin bir şekilde kullanımına dair güvenceleri de sağlaması gerekmektedir.

Temel hak ve hürriyetlerin korunması başlıklı Anayasa m. 40'ta, etkili başvuru hakkı kavramı uyarınca bahse konu güvenceyi gerçekleştirir hükmün kabul edildiği açıktır¹⁰⁴. Çünkü madde metninin birinci fıkrasında kendisine Anayasa tarafından tanınmış olan hak ve hürriyetleri çiğnenmiş olan herkesin, süre bakımından gecikme yaşamaksızın yetkili makamlara başvurma olanağının sağlanmasını istemeye dair hakkının olduğu bildirilmektedir. Aynı maddenin ikinci fıkra hükmü de Devlete önemli bir görev yüklemiş ve Devletin yapmış olduğu işlemlerle ilgili olmak üzere şahısların hangi kanun yoluna ve organa ve hangi süreler dahilinde başvuru yapacağına ilişkin hususları bildirmek yükümlülüğünün altını çizmiştir. Buna göre başvurunun gerçekleştirileceği yerin mahkeme ya da bir idari makam olması arasında da hiçbir fark bulunmamaktadır, bildirilen yükümlülük her ikisine yönelik başvuru bakımından açık bir güvenceyi içeriğinde barındırmaktadır¹⁰⁵.

Anayasa Mahkemesi, etkili ulaşım hakkının sağlanmasına ilişkin olmak üzere mevzuatta ihlal iddiası kapsamında başvurulabilecek olan yolların öngörülmesini yeterli bulmamakta, belirtilen başvuru yollarının da uygulama çerçevesinde etkin bir şekilde kullanılabilir olmaları gerekliliğini kabul etmektedir¹⁰⁶. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, uygulamaya dair hususların etkin bir şekilde kullanımını, şahısların Anayasal çerçevede güvence altına alınan hak ve hürriyetlerine dair ihlal iddialarını “*makul, erişilebilir, ihlale ilişkin sonuçların sürmesini engelleme ya da bu sonuçları ortadan kaldırma uyarınca yeterli şekilde giderim sağlamaya elverişli idari ve yargısal yollara başvurma*” olanağına sahip olmaları anlamında değerlendirmektedir¹⁰⁷. Örneğin Anayasa Mahkemesi, mevzuatta yer alan düzenlemelere göre herkesin yargı yolundan etkin olarak faydalanması için, belirtilen başlıkların uygulamada da etkinliğinin sağlanması gerekliliğini açıklamaktadır¹⁰⁸. Gerçekten Anayasa Mahkemesi, etkili başvuru hakkının varlığını,

104 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de 13'üncü maddesi kapsamında, üye devletlerin iç hukuklarında temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik olarak etkili bir başvuru yolunun varlığını bildirmektedir.

105 Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar, Rifat Murat Önok, *İnsan Hakları El Kitabı*, 8. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 627-628.

106 Any. Mhk., *Yusuf Ahmed Abdelazim Elsayad*, B. No: 2016/5604, T. 24.05.2018, §61; Any. Mhk., İ.D. ve Diğerleri, B. No: 2016/14513, T. 28.12.2022, §64, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

107 Any. Mhk., K.S., B. No: 2017/29420, T. 03.12.2020, §61; Any. Mhk., S.B., B. No: 2017/19758, T. 02.12.2020, §37; Any. Mhk., *Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve Diğerleri*, B. No: 2018/14884, T. 27.10.2021, §141; Any. Mhk., *Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah*, B. No: 2021/2831, T. 15.02.2023, §69, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

108 Any. Mhk., Y.T., B. No: 2016/22418, T. 30.05.2019, §49, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

bireysel başvuru kapsamında yapılacak tüm ihlal iddialarının kısa süre içinde incelenebilmesi açısından da sahip olduğu önem bakımından vurgulamaktadır¹⁰⁹.

3. Anayasa Mahkemesinin TTK Geçici m. 7/XV’te Tespit Ettiği Anayasaya Aykırılık Durumu

Anayasa Mahkemesi, 22.06.2023 tarih ve 2023/33 E. 2023/117 K. sayılı hükmü¹¹⁰ ile TTK Geçici m. 7/XV, c. 5’te yer alan “...*silinme tarihinden itibaren beş yıl içinde...*” ibaresinin, Anayasa m. 35’te düzenlenen mülkiyet hakkı ile Anayasa m. 40’ta düzenlenen etkili başvuru hakkına yönelik ihlal sonucu doğurması nedeniyle Anayasa’ya aykırı olduğuna karar vermiştir.

Hukuk devleti uygulamasında, serbestlik kural, sınırlandırma ise istisna olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, sınırlandırmaya başvurmanın haklı gerekçeleri, sınırlandırmanın da yöntemi hukuki bir zeminde açıklanabilmelidir. Yukarıda ifade edildiği gibi, Anayasa m. 13 temel haklara yönelik sınırlandırma esaslarını açıkça bildirmektedir. Dolayısıyla sınırlandırmaya ilişkin yetkinin kullanımı da somut olay dahilinde yer alan kavramlarla örtüşebilir durumda olmalı, daha yalın bir ifadeyle somut olayın içerdiği ölçütler ilgili temel hakka yönelik sınırlandırmayı desteklemelidir. Anayasa Mahkemesi de benzer düşüncede olup kişilerin sahip oldukları hak ve hürriyetlerin içinde buldukları somut koşulların gerektirdiği ölçüden daha fazla olacak bir şekilde sınırlandırmanın, kamuya ait olan sınırlandırma yetkisinin aşılması anlamına geleceğini kabul etmektedir¹¹¹. Temel hak ve hürriyetlere yönelik yapılacak olan müdahalenin hukuka uygun olabilmesi için aranan şartlardan birisinin de ölçülülük ilkesi olduğu açıktır. Bu bağlamda bir müdahalenin ölçülü sayılabilmesi için ilgili müdahalenin istenilen kamu yararı amacını gerçekleştirme-ye elverişli olması, hakka yönelik gerçekleştirilen müdahale ile elde edilmek istenen amaç arasında orantılı bir denge olması ve istenilen amaca ulaşmada yapılan müdahalenin gerekli olması esasları kabul edilmektedir¹¹².

Devlet tarafından, bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarını olumsuz yönde etkileyecek kişisel isteklere bağlı olarak keyfi bir biçimde oluşan uygulamalara neden olunmaması için mülkiyet hakkına yapılacak müdahalenin yasal düzenleme ile gerçekleştirilmesinin sağlanması, aynı zamanda toplumsal ve kamusal yaşamda demokratik hukuk devletinin izlerinin görüldüğü önemli so-

109 Any. Mhk., *Nevriye Kuruç*, B. No: 2021/58970, T. 05.07.2022, §90, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

110 RG, S. 32310, T. 15.09.2023.

111 Any. Mhk., E. 2013/95, K. 2014/176, T. 13.11.2014, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

112 Any. Mhk., E. 2011/111, K. 2012/56, T. 11.04.2012, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

nuçlardan birisidir. Anayasa Mahkemesi, ölçülülük ilkesinin anlam ve önemi uyarınca, mülkiyet hakkına yönelik sınırlandırmayı gerektiren kamu yararı ile hakkı sınırlandırılan bireyin sahip olduğu kişisel hakkı arasında adil bir denge- nin oluşturulmasını zorunlu görmektedir¹¹³. Yine Anayasa Mahkemesine göre, sınırlandırma ile istenilen amaca ulaşıldığında elde edilmek istenen kamu ya- rarı ile sınırlama sonucunda kişinin katlanmak zorunda kaldığı külfet arasında makul bir oran olmalı; her iki yarar karşılaştırıldığında sınırlama sonucunda kişinin karşı karşıya bırakıldığı külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekmektedir¹¹⁴. Kaldı ki, salt orantılılık kapsamında yapılan değerlendirme yeterli olmayabilmekte; elverişli ve gerekli olduğu kesin bir biçimde belirginleşmiş bir araç ile hakka yönelik yapılan müdahale sonucunda kişinin yüklenmek zo- runda kaldığı aşırı külfeti hafifletmeye yarayacak hukuki düzeneklerin varlığı, ihlalin oluşmadığı neticesine varmak için yeterli görülebilmektedir¹¹⁵.

Mülkiyet hakkı Anayasa m. 35'te düzenlenen esasları ile birlikte Anayasa Mahkemesinin ortaya koyduğu mülk kavramını oluşturan tüm unsurlar adı- na güvence teşkil eden bir haktır. Dolayısıyla bahse konu kural, hayal gücüne, düşünce gücüne ya da sezgiye dayalı oluşan mülkiyet ediniminin değil; salt mülkiyet hakkının güvencesini oluşturmaktadır¹¹⁶. Burada, meşru beklenti kavramının önemi tekrar gündeme gelmektedir. Çünkü Anayasa Mahkeme- sinin TTK Geçici m. 7/XV, c. 5'te düzenlenen ve istem tarihinin sınırı olarak kabul edilen beş yıllık süreyi iptal etmesi, meşru beklenti sahiplerinin mülki- yet haklarının korunması adına yerindedir. Meşru beklenti kavramının, icrası mümkün bir alacağı elde etmek ile de açıklanması ve böylelikle belirtilen icrası mümkün olan alacakların da mülkiyet hakkının sağlamış olduğu güvenceden yararlanması¹¹⁷; keza meşru beklentinin bir yasal düzenlemeye, uygulamada önemle dikkate alınan yargısal bir içtihada, aynı çıkarı ifade eden bir hukuki işleme dayanan nesnel bir temele bağlı olması¹¹⁸, Anayasa Mahkemesinin mül- kiyet hakkına ilişkin olarak bahse konu iptal kararında esas aldığı değerlendirmeler ile örtüşebilir durumdadır. Gerçekten, nesnel bir temele dayanmaksızın

113 Any., Mhk., *Arif Güven*, B. No: 2014/13966, T. 15.02.2017, §§58-60, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

114 Any. Mhk., *Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2015/15104, T. 04.07.2019, §24; Any. Mhk., *D.C.*, B. No: 2018/13863, T. 16.06.2021, §49, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

115 D.C., §50.

116 Any. Mhk., *Özel İstanbul Arel Eğitim Kurumları A.Ş.*, B. No: 2016/3592, T. 29.05.2019, §38, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

117 Any. Mhk., *Mustafa Ateşoğlu ve Diğerleri*, B. No: 2013/1178, T. 05.11.2015, §§ 52-54, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

118 Any., Mhk., *Selçuk Emiroğlu*, B. No: 2013/5660, T. 20.03.2014, §28, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

ya da salt mülkiyet hakkı uyarınca ifade edilebilir bir varsayımın olmasının meşru beklenti olarak kabul edilemeyeceği açıktır¹¹⁹.

Etkili başvuru hakkı, sadece tek başına değil aynı zamanda Anayasa'da zikredilen diğer haklara dair ihlallerin ileri sürülebilmesi çerçevesinde tamamlayıcı statüde değerlendirilen bir önemdedir, bundan ötürü Anayasa Mahkemesi sadece ve tek başına etkili başvuru hakkının çiğnendiğinin iddia edilmesinin mümkün olamayacağı görüşündedir¹²⁰. Gerçekten, etkili başvuru hakkına yönelik ihlalin, diğer başka ihlallerle de beraber gerçekleştiği durumların sayıca fazlalığı ifade edilebilmektedir¹²¹. Bu durum, diğer temel hak ve hürriyetlere ilişkin iddia edilen ihlalin önlenmesi bakımından uygulamada karşılaşılması olası eksikliklerin varlığını doğrular niteliktedir. Dolayısıyla, etkili başvuru hakkına yönelik ihlal değerlendirmesinde her somut olayın birbirinden farklı koşulları içerdiği ifade edilebilecektir. Anayasa Mahkemesi de etkili başvuru hakkı tanınması kapsamında beliren yükümlülüğün gerçekleşmiş sayılabilemesini, her somut olayın sahip olduğu koşullar ile çiğnendiği iddia edilen hakkın sahip olduğu nitelik dikkate alınarak belirlenebileceğini kabul etmektedir¹²². Kararda, mülkiyet hakkı ile birlikte etkili başvuru hakkının ihlaline hükmedilmesi de borçların talebine ilişkin olmak üzere borçlu şirket ya da kooperatiflerin ihyasına dair başvuru şartını içeren beş yıllık süre uygulamasının, alacaklı hak sahiplerinin etkin bir şekilde kullanmaları gereken başvuru yolunu süre bakımından açıkça ihlal ettiği sonucu biçiminde yorumlanabilmektedir.

Yukarıda açıklandığı gibi, Anayasa Mahkemesinin belirtilen kararına esas olmak üzere borçlu şirket ya da kooperatiflerden talep edilebilir alacak hakkına sahip olanların söz konusu haklarının mülkiyet hakkı kapsam ve güvenesi içinde değerlendirileceği, aynı zamanda hakkın elde edilmesini sağlamak amacıyla yargı yoluna başvurarak sicilden terkin edilmiş olan şirket veya kooperatiflerin ihyasını sağlamanın da etkili başvuru hakkı çerçevesinde kabul edileceği tartışmasızdır. Kanımızca, aksi bir bakış açısına dayalı olarak varılacak hükmün, adaletin sağlanmasından uzak sonuçlara neden olacağı açıktır. Eklemek gerekir ki, hukuka dair olan karar, bilimsel makale vb. de dahil olmak üzere her şeyde, adalet kavramından daha çok değerlendirilmiş, açıklanmaya çalışılmış ve tartışılmış bir başlık bulmanın oldukça zor olduğu da ifade edil-

119 Any. Mhk., *Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi*, B. No: 2012/636, T. 15.04.2014, §37, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

120 Any. Mhk., *Abdullah Yaşa*, B. No: 2015/12486, T. 05.11.2020, §64, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.01.2024).

121 Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, s. 629.

122 Any. Mhk., *Özgür Sağlam*, B. No: 2016/9076, T. 30.06.2021, §65, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 21.01.2024).

mektedir¹²³. Somut kararda adaletin ilgili şirket ya da kooperatiflerin ihyasını sağlamak üzere mahkemeye başvurma yetkisini haiz olacak sahipleri nezdinde sağlanmış olduğu görülmektedir. Çünkü Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkı ile birlikte etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine dair vermiş olduğu emsal nitelikteki kararlarında¹²⁴ esas alınan ilkelerin, önceki sayfalarda açıklanmış olan kavramlar kapsamında değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Gerçekten Anayasa Mahkemesi, bu durumda hak arama hürriyetine yönelik bir müdahale olarak mahkemeye başvurunun beş yıllık gibi bir süre sınırlamasına bağlı kılınmasını, meşru bir beklentinin doğurduğu alacaktan kaynaklanan mülkiyet hakkının ve başvurunun gerçekleştirilerek ihya sürecinin başlatılabilmesi için öngörülen sürenin yetersiz kalması nedeniyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiği yönünde isabetli bir karar vermiştir.

Sonuç

TTK Geçici m. 7 ile fiilen mevcut olmamakla birlikte hukuken kaydı bulunan şirketlerin ticaret sicilinden arındırılması ve bu surette sicilin aleniyeti ile güvenilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Kuralda, esas itibarıyla kolaylaştırılmış tasfiyeye dayalı terkin usulü esas alınmış olmakla birlikte, kolaylaştırılmış tasfiyeye yönelik ihtar ve ilana rağmen üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeyen şirketlerin tasfiyesiz olarak “resen” terkin edilmelerine, kimi hallerde ise “tasfiye memurunun talebi üzerine” tasfiyesiz terkin edilmelerine ceva verilmiştir.

Hangi şirketlerin kolaylaştırılmış tasfiye usulüne tabi tutulabileceği, TTK Geçici m. 7 ve buna bağlı çıkartılan Tebliğ’de belirtilmiştir. Tebliğ, iki noktada Kanun’dan ayrılarak Ticaret Bakanlığının başvurusu üzerine mahkemece feshine karar verilen sermaye şirketleri ile oda kaydı silinen ve sicil kaydı silinmek üzere Ticaret Sicil Müdürlüğüne bildirilen şirketlerin de bu imkândan yararlanmasına imkân tanımıştır. Fakat istisnai bir düzenleme olan kolaylaştırılmış tasfiyeye yönelik yeni bir halin yasal temelden bağımsız olarak ikincil mevzuatla getirilmiş olması, hukuk tekniği açısından isabetli olmamıştır. Keza TTK Geçici m. 7 kapsamında, son beş yıldır olağan genel kurul yapmaması se-

123 Ahmet Ulvi Türkbağ, “Haklar, Hakkaniyet, Bütünlük ve Adalet: Dworkin’in Adalet Perspektifi”, Ed. Hayrettin Ökçesiz, *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, Cilt 9, 1. Baskı, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004, s. 88.

124 Emsal nitelikteki kararların tam metni için bkz. Any. Mhk., *Pegasus Hava Taşımacılığı A.Ş.*, B. No:2019/16415, T. 12.01.2022; Any. Mhk., *Emrullah Yılmaz*, B. No:2019/37252, T. 15.06.2022; Any. Mhk., *Gazi Muhammed*, B. No: 2018/37732, T. 24.11.2021; Any. Mhk., *Hanife Yıldız Torum ve Nimet Filiz Seven*, B. No: 2018/1567, T. 10.02.2022; Any. Mhk., *Sabri Uhrağ*, B. No: 2017/34596, T. 29.12.2020; Any. Mhk., *Tarık Yüksel*, B. No: 2019/1255, T. 10.11.2022; Any. Mhk., *Hulusi Yılmaz*, B. No: 2017/17428, T. 01.12.2022, www.anayasa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 22.01.2024).

bebiyle münfesih sayılan anonim şirketlerin kolaylaştırılmış tasfiye kapsamına alınması, buna karşılık limited şirketlere aynı kolaylığın sağlanmamasını da izah etmek güçtür. Bu sayılanlar, -Anayasa Mahkemesinin iptal kararına konu düzenleme dışında- kolaylaştırılmış tasfiyeye yönelik mevzuatın en zayıf halkalarını oluşturmaktadır. TTK Geçici m. 7, sürekli veya geçici olarak tekrar hayata geçirilmek istenirse bu hukuki noksanlıklardan arındırılması isabetli olur.

TTK Geçici m. 7/XV, kolaylaştırılmış tasfiyeye veya tasfiyesiz terkin edilen şirketlerin ihyasına yönelik bir imkân getirmiştir. Terkin edilen şirketin alacaklıları ve şirketten hukuki menfaati bulunanlar haklı sebepleri ileri sürerek terkin tarihinden itibaren beş yıl içinde ihya davası açabilirler. Hükümdeki ihya kavramı, ek tasfiyenin ikamesi olarak değil, şirketin yeniden hukuki varlık kazanmasını ifade etmek üzere kullanılmıştır. Ayrıca beş yıllık süre Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiğinden, alacağı zamanaşımı uğramamış olan hak sahipleri bugün dahi TTK Geçici m. 7/XV'deki ihya imkanından yararlanabilirler. TTK Geçici m. 7 sürekli hale getirilmek istenirse veya tekrar geçici bir süreyle uygulanmaya dönük bir politika geliştirilirse Anayasa Mahkemesinin kararında belirttiği kriterlere göre yeni bir hak düşürücü süre belirlemesine gidilebilir. Özellikle resen ve tasfiyesiz terkin edilen şirketlerin ihyasında beş yıl veya biraz daha uzun bir hak düşürücü süre kararlaştırılabilir. TTK Geçici m. 7'nin uygulanmaya başlandığı ilk dönemlerde ihya ve ek tasfiye süreçlerinin kimi anlarda karışmış olması da daha uzun bir hak düşürücü sürenin düzenlenmesi önerisinde bir diğer etken olabilmektedir. Zira resen terkin konumuna düşmüş şirketlerin, alacaklılara ve hak sahiplerine zarar vermeyecek şekilde hızla sistem dışına itilmesi isabetli olur. Ancak bu durumda sürenin terkin kaydının düşüldüğü tarihten itibaren değil, hak sahipleri tarafından ilgili hakkın öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlaması gerekir.

TTK Geçici m. 7/XV kapsamında, ek tasfiyeye yönelik ihya davası da açılabilir. Bu ihtimalde, TTK Geçici m. 7/XV ile birlikte TTK m. 547 kuralı birlikte uygulanmalıdır. Böylelikle kolaylaştırılmış tasfiye yoluyla terkin edilen şirketlerin ek tasfiyesi gündeme geldiğinde, ek tasfiye de pekâlâ kolaylaştırılmış yöntemle gerçekleştirilebilir. Ancak tasfiyesiz ve resen terkin edilen şirketlerin ek tasfiyesi söz konusu olamaz. Bu durumda, resen terkin edilen şirketin yalnızca ihyasının istenmesinde hukuki yarar bulunur ve ihya kararıyla birlikte olağan tasfiye prosedürüne geçilir.

Öğretide, ihya davalarının çekişmesiz yargı işi olduğu yönünde görüşler savunulsa da Yargıtay'ın aksi yönde kararlarına rastlamak mümkündür. Bu sebeple uygulamada da ihya davaları, çekişmeli yargı işi olarak yürütülmektedir.

Kolaylaştırılmış tasfiyeyle terkin edilen şirketlerin ihyası davalarında, dava-yı ticaret sicil müdürlükleriyle birlikte son tasfiye memurlarına yönelmek gerekir. Dava dilekçesinde ticaret sicil müdürlüğü davalı olarak gösterilmiş, fakat tasfiye memurları gösterilmemişse, bu eksiklik dava sırasında tasfiye memurlarına tebligat gönderilip onlar da davaya dahil edilerek giderilebilir. Buna karşılık tasfiyesiz gerçekleşen terkinlere dayalı açılan ihya davalarında ise davayı sadece ticaret sicil müdürlüklerine yönelmek gerekli ve yeterli olur. Belirtmek gerekir ki bu çerçevede, ticaret sicil müdürlüklerinin yönetici sorumluluk sigortasına yönelmeleri rasyonel bir tutum olur. Çünkü ticaret sicili kapsamında yapılan etkinliklerin ve alınan kararların önemi çerçevesinde, büyük bir riskin de var olduğu, bu riskin TTK Geçici m. 7 gibi pratikler için de geçerli olduğu yadsınamaz bir gerçekliktir.

TTK Geçici m. 7'den doğan uyuşmazlıklar ister kolaylaştırılmış tasfiye temeline isterse tasfiyesiz terkin işlemlerine dayansın, ticaret sicil müdürlükleri her durumda davalı konumda yer alır. Bu bağlamda kabuk şirketlerin tespiti ve terkin işleminde sicil müdürlüklerinin kusuru bulunuyorsa kendilerini yargılama giderlerinden sorumlu tutmak rasyonel bir yaklaşım olurdu. Ancak TTK Geçici m. 7 kapsamında usulüne uygun olarak kabuk şirketleri tespit ve terkin eden sicil müdürlüklerini bu giderlerden sorumlu tutmak mümkün olmamalıdır. Diğer taraftan 2024 yılında TTK Geçici m. 7/XV'e bir cümle ekleyen kanun koyucu, herhangi bir ayırım yapmaksızın ihya davalarında ticaret sicil müdürlüklerine yargılama giderlerine hükmedilemeyeceği esasını benimseyerek tüm tartışmalara noktayı koymuştur.

TTK Geçici m. 7 kuralının tekrardan geçici bir süreliğine hayata geçirilmesi, kabuk şirketlerdeki yönetici ve ortaklar nezdinde kanun koyucunun bu kolaylığı periyodik olarak sağlayacağı şeklinde makul bir beklenti oluşturabilir. Daha da kötüsü, bu beklentinin muhataplarının algısında kalıcı hale dönüşmesidir. Bunun yerine olağan tasfiye sürecindeki aksaklıkları ve sürati baltalayan unsurları ortadan kaldırmak, şirketi kabuk halde bırakıp terk eden yönetici ve ortaklara caydırıcı mahiyette idari para cezası uygulamak daha rasyonel bir yaklaşım olur.

KAYNAKLAR

- Al-Kılıç, Şengül, *Anonim Şirketlerde Tasfiyeden Dönme*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Ayhan Rıza; Çağlar Hayrettin; Özdamar Mehmet, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, 5. Baskı, Yetkin Yayıncılık, İstanbul, 2023.
- Aytulun, Metin; Toroslu, M. Vefa, *Anonim Şirketlerde Tasfiye*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, 2022.
- Ayyıldız, Serkan, *Türk Ticaret Kanunu'nun Tasfiye Hükümleri Işığında Geçici 7. Maddeye Göre Anonim Şirketlerin Tasfiyesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, 2019.
- Bachmann, Gregor, "AktG § 273 Schluß der Abwicklung", (Hrsg.) Eberhart Stillz, Prof. Dr. Rüdiger Veil, "beckonline- Gross Kommentar AktG", Verlag C.H.BECK, München, 2024, N. 1-21.
- Bilek, Eva; von der Crone, Hans Caspar, "Voraussetzungen und Kognition hinsichtlich der Wiedereintragung einer Gesellschaft", *SZW*, 2007, s. 80-89.
- Bilgili, Fatih; Demirkapı, Ertan, *Şirketler Hukuku Dersleri*, 8. Baskı, Dora Yayınları, Bursa, 2021.
- Çak, Yunus, "Anonim Ortaklığın Ek Tasfiyesinde Pasif Husumet Ehliyeti- Karar İncelemesi", <https://www.academia.edu/108843246>.
- Çalışkan, Merdan, "Yeni TTK Kapsamında Anonim, Limited Şirketler ve Kooperatiflerin Hızlı Tasfiyesi ve Tasfiyesiz Terkini", *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 115, 2013, s. 195-205.
- Çamoğlu, Ersin, *Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri*, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık 2023.
- Erdem, Nuri, "Türk Ticaret Kanunu md. 452-563", Kemal Şenocak (Ed.), *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. 3, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 3726-3734.
- Eriş, Gönen, *Ticari İşletme ve Şirketler*, Cilt III (Madde 452-644), Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- Forstmoser, Peter; Meier-Hayoz, Arthur; Nobel, Peter, *Schweizerisches Aktienrecht*, Stämpfli Verlag AG, Bern 1996.
- Gözler, Kemal, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi Cilt:1*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Bursa, 2020.
- Gözler, Kemal, *İnsan Hakları Hukuku*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Bursa, 2018.
- Gözler, Kemal, *Türk Anayasa Hukuku*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Bursa, 2018 (Anılış: Anayasa).
- Güven, Şirin, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirketlerin Sona Ermesi ve Tasfiyesi", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2016, s. 35-63.
- Hayran-Polat, Merve, "Ek Tasfiye Amacıyla Şirketin Yeniden Tescilinin Talep Edildiği Yargılamada Uygulanacak Olan Yargılama Usulünün Değerlendirilmesi", *Adalet Dergisi*, Cilt 2, Sayı 69, 2022, s. 491-512.
- Kaboğlu, İbrahim Ö., *Kolektif Özgürlükler*, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır, 1989.

- Kaderoğlu, Murat, *Anonim Şirketlerin İnfisahı (Dağılması)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- Karahan Sami, “Anonim ve Limited Şirketlerde Ek Tasfiye”, *Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı*, Cilt 1, Beta Yayınları, İstanbul, 2002, s. 445-457.
- Karahan, Sami, *Anonim Şirketlerde Tasfiye*, Mimoza Yayınları, Konya, 1998.
- Karahan, Sami, “Anonim ve Limited Şirketlerde İhya ve Tasfiyeden Dönme”, *Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan*, İstanbul, 2003, s. 277-293.
- Karaman-Coşgun, Özlem, *Anonim Şirketin Tasfiyesi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- Krafka, Alexander, *Registerrecht*, 12. Auflage, Verlag C.H.BECK, München, 2024.
- Kayıhan, Şaban, *Şirketler Hukuku*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Kervankıran, Emrullah, *Anonim Şirketin Tasfiyesi*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Kurt-Konca, Nesibe, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Asliye Ticaret Mahkemele-ri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı 15, 2023, 79-125.
- Oğuz, Sefer, “Münfesih Olmasına veya Sayılmasına Rağmen Tasfiye Edilmemiş Anonim ve Limited Şirketler ile Kooperatiflerin Özel Tasfiye Usulü”, Sevilay Uzunallı / Mehmet Ak (Ed.), *Ticaret Sicili ve Şirketler Hukukuna Etkileri Sempozyumu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 137-166.
- Poroy, Reha; Tekinalp, Ünal; Çamoğlu, Ersin, *Ortaklıklar Hukuku II*, 14. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019 [Anılış: İlgili Kısımın Yazarı (Diğer Yazarlar)].
- Pulaşlı, Hasan, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. IV, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022 (Anılış: Şerh).
- Pulaşlı, Hasan, *Şirketler Hukuku Genel Esasları*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024 (Anılış: Genel Esaslar).
- Rençber, Altan; Selin Ovalıoğlu, “Vergi Hukukunda Mükellefiyet Kaydının Re’sen Terkini ve Tebligata İlişkin Ortaya Çıkan Sorunlar”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, s. 87-102.
- Rüetschi, David, “Zum Verfahren der Wiedereintragung ins Handelsregister gemäss Art. 164 HRegV - Zugleich eine Entgegnung auf Philippin, REPRAX 2/2011, 20 ff.”, *REPRAX*, (4), 2011, s. 23-35.
- Sarıkaya, Ahmet Selim, “Şirketlerin İhyası”, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı 170, 2007, s. 249-251.
- Songur, Damla, “Türk Hukukunda Şirketlerin İhyası”, *Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan*, 2019, s. 1003-1031.
- Şener, Oruç Hami, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Şener, Oruç Hami, *Anonim Ortaklıkta Ek Tasfiye (İhya)*, Adalet Yayınevi 2015 (Anılış: Ek Tasfiye).
- Tatlı, Burçak, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Geçici 7. Maddesine Göre Ek Tasfiye ve Anayasa Mahkemesi’nin İptal Kararı”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Sayı 208, 2023, s. 77-88.
- Tezcan, Durmuş; Erdem, Mustafa, Ruhan; Sancakdar, Oğuz; Önok, Rifat Murat, “İnsan Hakları El Kitabı”, 8. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019.

- Türkbağ, Ahmet Ulvi, “Haklar, Hakkaniyet, Bütünlük ve Adalet: Dworkin’in Adalet Perspektifi, Ed. Hayrettin Ökçesiz, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi”, *İstanbul Barosu Yayınları*, Cilt 9, İstanbul, 2004.
- Uygun, Oktay, *Kamu Hukuku İncelemeleri (İnsan Hakları, Demokrasi, Hukuk Devleti, Egemenlik)*, On İki Levha Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2013.
- Üçışık, Güzin; Çelik, Aydın, *Anonim Ortaklıklar Hukuku*, II. Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- Yavuz, Mustafa, “Yargı Kararları Işığında Ticaret Sicilinden Resen Silinmiş Olan Şirket ve Kooperatiflerin Yeniden İhyası”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 354, 2018, s. 112-119.
- Yılmaz, Asuman, “Anonim ve Limited Şirketlerde Tasfiye”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 32, Sayı 2, 2016, s. 149-173.

